

VARGYASI DANIEL ISTVÁN ÉLETÉNEK LEIRÁSA

Midőn életemnek nyomoruságos napjait leírni szorgoskodom, nem az az eszem, hogy annak bármi nemű vágyától indítva az ő mulékony kecsegtetéseire elnéző lélekkel gondoljak még vissza. Mivelhogy a mindennapi tapasztalás, és a szent lélek is, a mi lelkünkkel egyetemben azt bizonyítja, hogy ennek a mi testünknek változékony vétkes és mulandó tárháza azért fog majdan feloszlani, hogy egykoron állandó tökéletes és mennyei dicsőségre újuljon fel. Ha tehát valakinek közülünk a boldog örökkévalóság szívéen fekszik, ide minden módon törekednie kell, hogy a jelen való életnek minden bohóságából kibontakozzunk, s életünk minden érintkezésében a szent megfontolásnak azon mérsékelttségével járjunk el, miszerint kitűnjék az, hogy mi a világban semmi dolgot akkorára nem becsülünk, mint az Isten szeretetét, és az ő dicsősége keresésének buzgalmát. Valósággal lássák is által azt mindnyájan, hogy a jelen való életnek állapotja nem egyéb, mint a legnagyobb terű; hogy ezt megtudva, annál gyorsabban és szabadabban törekedjék magát elkészíteni kiki az örökélet boldogságának keresésére. A honnan lelkemnek és indulataimnak minden vágyával s erőmmel egész megfeszítésével ezen jelen vállalatom célját is egyedül oda akarom irányítani, hogy midőn az isteni jósnak egész életem folytában rám halmozott nagyszerű jótéteményeit háládatos elmével újra átgondolom, mindazokért az idvezítő Istennek az én megmentőmnek újra halhatatlan hálákat adjak — és soha meg nem szűnő dicsőséget egyedül ő neki, a magasságban lakozó Istennek tulajdonítsak.

S ha csakugyan mindenekelőtt jelen vállalatom fonalát követve származásomnak születés napjaira kell felmennem: Hát születtem én az én legkedveltebb anyám valódi szájhagyománya szerint az 1684-ik esztendőben, a mennyiben végére jár-

hattam, Deczember hava napjaiban, Kemény Zsófia anyámtól, néhai gyerőmonostori Kemény Péternek Erdélyben létező nemes Fehérvármegye főispánjának, és Kemény János erdélyi fejedelem testvérének leányától; és vargyasi Daniel István atyámtól, Udvarhelyszék főkirálybírája és fejedelmi tábla ülnökétől, aki is fia vala a hajdani vargyasi Daniel Ferencznek, ugyanazon Udvarhelyszék főkirálybírájának, Béldi Judittól, amaz életében oly nagy hős Béldi Pál nőtestvérétől születve és leszarmazva. De mivelhogy a hely és idővel való gazdálkodást tartom itt szem előtt, a leszarmazás fonalát ezeknél megszakasztva, elkezdett beszédem folytatására kell visszatérnem.

Az előbb megdicsért, de különben az Arianus vagy Socinianus [unitárius] tan ragadó nyavalyájával megrontott szüléktől születve, tehát nem tagadhatom, hogy engemet is születésem — és szerencsétlen végzetemnél fogva sujtott ez a ragadó kórság.

De mivelhogy az Isten dicsőséges az ő szenteiben, és csodálatra méltó azokban a kik hinni szeretnek a Jézus Krisztus bizonyágtételének (Eph. IX. 3.) ennél fogva ugyanaz a könyörülő Isten a ki mondá, hogy a sötétségből legyen világosság, fényeskedett az én szivemben is, hogy világosságot gyujtson nekem a Krisztus orczáján tündöklő Isten dicsőségének ismeretére (2. cor. 4. v. 6.) Azonban itt feljegyzésre méltónak vélem azt, hogy az én elől dicsért nagyanyám Béldi Judith, az igazhitű (orthodox) [református] vallásnak egyik nevezetes asszonysága, az én szülőmet, a midőn még életben volt, gyakran intette, hogy engem, az ő magzatai közül a legkisebbet engedne által neki az igazhitű vallásban leendő nevelésre; de midőn süketnek énekelne, az én nagyanyám valóban prófétai szellemmel előre megmondotta, hogy el fog jönni az az idő, a melyben egykoron a reformátusok igazhitű vallása ebben az ő házában nyilván fog vallódni. A mely Isteni jövendölés, működvén bennem, és egyben az én nagybátyáim között, az Isten kegyelme és hathatós teljessége aztán végzetszerűleg be is teljesedett.

Miután azonban tanulmányaim folyama az iskolákban lejárván azoktól elváltam és szülőimtől már megfosztva lettem volna, úgy látszék hogy minden remény és tanács nélkül maradtam. De ó csodálatos gondoskodása az övéiről mindig gondoskodó mennyei atya gondviselésének! a ki éppen az alkalmas időben mellettem volt, és az üdvösségnek előre meghatározott napján nekem segített (2. cor. 6. v. 2.) Mert ime az Isten azon időnek felséges királyi kormányzékét, mintegy a Patriciusok árváiról gondoskodó honatyákat, felélesztette. A kik engemet,

elhagyott ifjat saját különös parancsolatukkal arra kényszerítették, nehogy tovább otthon elrejtőzni találjak; hanem magamat a felséges kormányzék előtt késedelem nélkül jelentsem: mert az a rólam való atyai gondoskodást magára akarja venni, és az én ifjú korom kiképzetésében, nekem atyailag akar tanácsával szolgálni. Én tehát mint hogy előttem semmi elsőb és sürgősebb dolgom nem volt, mint az, hogy a felsőbbek parancsainak engedelmeskedjem, tüstént megjelentem. A honnan ugyan az felséges törvényszék (Dicasterium) valóban atyai gondossággal, engemet a maga különös ajánlata mellett, az akkor szereplő, igen kegyes emlékezetű néhai legkegyelmesebb gróf Bethlen Miklósnak, egy mindennemű tudományosságnak és erényeknek ritka dicsőségével, és nyelvekben való jártassággal jeleskedő férfiúnak oldala mellé helyeztetett. — A kinek házában az igaz hitről való nyilvános vallástételnek, mind a szent gyülekezetekben, mind a mindennapi isteni tiszteletben, a legtisztább és folytonos gyakorlata volt. A melyeket én — mint a ki hasonló szellemi jótéteményekben azelőtt részes nem vala — bámulással hallgattam, és a legtudósabb egyházi férfiúknak, mély elmében lerakott beszédeit emlékezetembe bevéstem. És ez volt azon első, nekem éppen a maga idejében szolgáltatott alkalom, a melynek segítségével és a szent lélek kegyelméből megvilágosodott lelki szemeket nyervén, a Krisztus Jézus orczáján visszatündöklő igaz isteni tiszteletet izlelni kezdém. (2. cor. 4. v. 6.)

És midőn átalakulásomnak ezen kezdő állásában helyeződtem volna, az ifjúkori vallásom hibáinak megjavítására célzó és szüntelen való lelkiismeretfurdalások és álomlátásoktól háborgattatám. A tetszést érdemlők és előttem vetélkedve feltűnök védei magából a dologból, a legnagyobb percekben fejlődvén ki, én magam pedig azoknak szüntelen való szemlélése közt forogván, a maga idejében állott elő azon alkalom, a melynél fogva sinor mértékül választám egy császári királyi felséges, és az Isten útaiban legjártasabb fejedelemnek ezen ünnepelt jel-szavát: «Az az Isten, a ki minden dolognak a maga végét előre elrendelte azon végnek elérésére való eszközöket is előre elrendelte.» Amely állításnak hasonmásai nem ritkák a Proféták és Apostolok írásaiban is. Mások felett lásd a 10-dik rész 23-dik versében értekező Ezsaiást. Mert véget és pedig rövidet fog szerezni a seregek Istene az egész földön — ide céloz Pál apostol (Eph. I. 4.) mondván: elválasztott minket az Isten a világ fundamentumának felvettetése előtt (4. 5.) a kik felől előre

elrendelte, hogy fiaivá fogadjon, hogy lennének szentek és fedhetetlenek stb. (Rom. 8. v. 29. et 30.) a kiket pedig előre tudott, eleve is elrendelte hasonlókká lenni az ő fia ábrázatjához. A kiket pedig előre elrendelt, azokat hitta is, és a kiket hívott azokat meg is igazította, a kiket pedig megigazított azokat meg is dicsőítette. De ezeket már egyebütt bővebben elősorolván, vissza kell térnem most beszédem fonalának folytatására.

Mielőtt tehát az Istennek ily nagyságos jótéményei rám hathatós befolyást gyakoroltak volna, e közben az én ifjú korom különböző viszontagságoknak volt alávetve. — Mert történt, hogy az 1703-ik évben kezdődött, és a néhai Rákóczi Ferencz fiának Ferencznek vezérsége és fejedelemsége alatt nyolcz egymásutáni évek lefolyásán keresztül elnyujtott belháború, mint valamely nagyszerű özönviz elárasztotta Magyarországot és Erdélyt. Ezért hát mivelhogy mindenki átlátta, hogy az uralkodó Fejedelem [Lipót császár és király] ellen szántszándékkal elkövetett lázadás vétke Isten és emberek előtt gyűlöletes, és egyszersmint veszedelmes: az említett bellázadás fenyegető zavarai között, mind a Fejedelem iránti hűség fenntartása mind saját magunk biztonsága tekintetéből a császári katonasággal jól megerősített szabad királyi Brassó városába vonultunk, nem csekély számú mágnások és nemesekkel, én és a nagyobbik testvérem Daniel Péter, elegendő eleséggel, és kevés ugyan, de válogatott lovakkal ellátva. Azonban midőn a Rákóczi katonaság Erdély belső részeiben is már hatalmat nyerne, s miután annak egy bizonyos részét Segesvárszék, Holdvilág nevű falujánál a császári katonák megszalasztották — és szétszórták volna, a brassói várórség parancsnoka, báró Vallenstein, egy valóban dicséretreméltó férfiú, a Rákóczi katonaság előcsapatjai az előbbi módon legyőztetvén, nekem és a testvéremnek, mint nőtelen életet folytató ifjaknak házainkba való visszatérési engedélyt adni kegyeskedett, egyszersmint azt is hozzá csatolta, hogy azon belváltozások miatt erősen ártalmas időnek minden körülményeire komolyan figyelmezzünk, s ha azok megnehezednének, azokról nekie legottan valódi tudósítást adjunk; ilyen engedélyt nyerve, én és a testvérem a várórség sorompóiból szabadabb levegőre jöni jónak láttuk, és a mi Rikán innen fekvő vargyasi úri lakunkba visszatérvén, ott alig mullattunk egy hét lefolytáig — és íme az a kedvetlen hír csapja meg füleinket, hogy a Rákóczi kiküldöttjei Csík, Gyergyó és Kászon székelyszékeket, nem különben a három, névszerint Sepsi, Kézdi és Orbai székeknek, székely népek sokaságával leginkább bővelkedő kerületeit

a magyar nemzet ősi szabadsága visszaállításának színe alatt megnyervén, és a Rákóczi részére csábitván, mindezek fegyvert fogni készülnek, és ilyen szerződés alatt összetömött nagy székely sereggel síkra szállanak, s Brassó városa környékét tüzzel és vassal ellenségesen megrohanják. S a mint ez a kedvetlen hír hozzánk jutna, egyszersmint az égő brassói külvárosnak nagy füstje is szemeinkbe ütközött. A miért is mű, az azon idő követelése szerint mindég készen tartott és felszerelt lovainkra legottan felülvén, azokat gyors lépésekben Brassó felé indítottuk; de az országútból, nehogy történetesen amaz emberek nyugtalan és rendetlen sokaságára bukkanjunk, kitértünk, és az Olt folyóján keresztülmenvén, utunkat a Brassóig megszakadás nélkül tartó erdők alatt folytattuk. De minthogy nekünk több, a minap Vargyason hagyott és hozzánk hűséggel ragaszkodó szolgálk volt, ezek minket követének. Minthogy pedig a védett, és már ostromzár alá veendő városban a szolgálk számát szaporítani eszélyes dolog nem vala, csak egy szolgálk vévén magunk mellé, a többieket a kiknek a Magyarós falu mellett épült Olt hidján keresztülmenniök kelle, minden eshetőségre nézve Istennek ajánlottuk. A kik miután a hidon átmentek volna, a délről legközelebb fekvő Hidvég nevezetű faluban a Rákóczi neve alatt zajongó csapatokra bukkantak. Ezek a mi szolgálkainkat kikérdeztvén, bizonyosakká lettek a felől, hogy nekünk a Brassói várórséghez van szándékunk menekülni s minthogy köztünk és az ellenség közt semmi sem volt egyéb, csak éppen az Olt folyó, azoknak kitünőbbjei a Hidvégi hidon keresztüljőnek, hogy előnkbe kerüljenek és minket Brassóba szándékolt utunktól, a töllük kitelhető módon, elzárni igyekezzenek. Minthogy pedig ez a nyugtalankodó sokaság Székely közkatonák és nemesek rendjeiből áll, de a főbb rendüekből még semmi szövetségözöttei nem valának, azért nagy kívánságok volt arra, hogy általában mindenkit, de különösen a főrendüeket magukhoz csatolják. — Az honnan minden öndicsekedési viszketeg nélkül legyen mondva, minden fáradságot megtettek a végre, hogy minket is hálóiába kerithessenek. Azonban a felénk szállongó ellenségek törekvéseit még jó elején észrehevén, elkezdett útunk irányát megváltoztattuk s a közelünkbe levő erdők felé tértünk, hogy ott az ellenséges roham ellen rejtékhelyeket keressünk, és pedig azon jó remény fejében, hogy majd a járatlan hegyek és erdők fáradságait leküzdve Fogaras várában menedéket nyerjünk, és ilyen módon a Fejedelem iránti hűségünket épségben megtartsuk. De midőn az ellenség minket

üldözni meg nem szünnék, makacsul nyomunkban lévén, és előnkbe a mint a havas alji hegyek gerincze alá hatoltunk volna, a hó roppant vastagsága miatt a mint ez martiusban — a midőn ez az eset velünk történt — lenni szokott, egy felülmulhatatlan akadály gördülvén, — ez bennünket megállani kényszerítene: akarva, nem akarva az ellenség becsületszavára — a mint mondják — magunkat megadni kénytelenek voltunk. Ők is a magunk részéről bántatlanságunk biztosítása alatt fogadtak minket és tisztjeik táborába becsületes őrizet alatt vittek le; az ezen táborot vezető tisztok egyike vala csernátoni nemes Kálnoki Péter, a másik Székely Zsigmond Kilyéből.

Azon közben nagy volt az isteni gondviselésnek irántunk való gondossága; mert mindketten elfogott testvérekül, állásunkhoz képest ékes öltözettel fényes fegyverzetrel s illő készülettel felszerelt nemes lovakkal valánk ellátva. S bárha valának némelyek a kik a mi készületünket meglátva, nagyon sovárgottak minket kifosztani; de ellenben jelen voltak a mi Istentől rendelt védőink is, két jeles főnemes Tompa Miklós és Mihály Nagy-Borosnyóról, mindketten nemeslelkű és kipróbált hűségű férfiak, s a minket üldöző katonák vezérei, a kik mind a nemzeti egybeköttetés, mind a köztünk azelőtt sok évvel fennálló barátságánál fogva, akkora jó akarattal voltak irányunkban, hogy rossz akaróinknak ellenünk tervezett ártalmas törekvései és boszantásai ellen bennünket épségben és kártalanságban megtartsanak és becsületesen a táborba vigyenek. A kiknek előjárói minket nagy ujongással fogadtak, velünk tisztességesen bántak, és a midőn minden éleségből ki volnánk fogyva, nekünk szabad asztalt adtak, és a mi szolgálaink is, még azon nap, amelyen az idő viszontagságánál fogva a fenn elő adott módon tőlünk elválasztódtak volt, a mi oldalunkhoz nagy örömmel visszatértek,

Midőn aztán a nyugtalan időeknek ezen zavaros szélvészzeitől a mi ifjú korunk is egészen elborítódott volna, akarva nem akarva a szövetkezett magyarok társaságába belé kellett merülnünk. — Mert azon időtájban Erdély is a szövetség czime alatt Magyarhonnal egyesülvén legkevésbbé kerülhetette ki azt, hogy az osztrák ház ellen fegyvert ne fogjon. E közben azok, a kikre a dolgok folytatásának főnöksége a szövetkezettek részéről Erdélyben reá volt bízva, tanácsosnak tartották, hogy a havasokon túl való Oláhország fejedelmét, a mi szomszédunkat a magyarok szövetségének és felvállalt hadviselésének okairól bizonyossá tegyék. A mely követségnek végrehajtását a szövetkezettek egyhangú szavazattal reám bízták. Az honnan késedelem nélkül

a havason túli Oláhországba mentem. Annak legmagasabb fejedelme Bránkován Constantinnal szokott tisztelettel összejöttem, és miután őt a mi szövetségeseink nevében alázatos esedezésekkel megtiszteltem volna: a fejedelem viszonylagos óhajással az én főnökeimnek és az ők felvállalt törekvéseiknek, szerencsés sikert könyörögvén, miután engem igen kegyesen fogadott és egy akkora fejedelemhez méltó ajándékkal megtisztelt volna, nekem az én előljáróimhoz csendes hazamenetelt engedett.

Közbevetőleg itten megjegyzésre méltónak találok. Vala a fenn dicsért legmagasabb oláhországi fejedelemnek egy római szt. birodalombeli cancellárja Cantacuzen Constantin, a hajdani görög uralkodó Cantacuzenusok nemes törzséből származva le. Ez már előhaladott korú férfiú volt, a ki a maga keleti módon szőnyegekkel ékesített pamlagán ülven, könyvtárával körülkerítve volt, lelkének különös gyönyörűségét a könyvekben találván. Ez a magyarok szövetségén és annak okain aggódva, és már azok felől megbizonyosodva, a szövetség előljáróit intette általam, hogy emlékeznének vissza a boldog emlékezetű néhai Bethlen Gábor végrendeletére, és annak szabálya szerint az ellenséggel nyílt csatában ne ütközzenek meg, mert mivel áll az, hogy a szövetségelt magyarok az ellenségekkel legkevésbé sem egyenlők, ugyan csak őket az ellenség mindég legyőzi, a mint a dolgok kimenetele is ebben az egész hadviselésben ugyan ezt így bizonyítja.

A fenn említett követségből az én előljáróimhoz szerencsésen haza érve, ugyancsak ezen időtájban szabad királyi Segesvár várossába véletlenül egy eset történt rajtam, a melynek felhozása az olvasó nézete szerint egy nevetséges közbe eső jelenet gyanánt tűnik fel; de a mi engemet, és az én életemnek a szemmel látható halál veszedelméből való kiragadtatását illeti, egy nyilvános példát szolgáltat arra, hogy az isteni gondviselés az ő különös választottairól mindég gondoskodik. A történetes eset im ez: A Brassót lassú megszállással körülkerítő tábor parancsnoka, engem a havason túli követség eltelte után ismét elküldött az Erdélyben fekvő Rákóczi katonaság legfőbb tisztjéhez tekintetes Thoroczkai István úrhoz, hogy nekie az én előbb említett követségem kimeneteléről tudósítást tegyek és mellém két útitársat adott. Az én utam iránya szerint keresztül kellett mennem a fenn említett Segesvár várossán, és ott a közbeédlőbe ebédelni leszálltam. A királybíró háza a mint emlékszem a Kannagyártó Györgyé az ebédlőhez tőszomszéd

volt, ez a tisztviselő férfiú nekem jó ismerősöm volt a kit ember-ségi kötelességből meglátogattam. A tisztség parancsolatjánál fogva nyíltan meg volt tiltva, azon idő zavaros állása szerint, nehogy valaki a város falain belül puskázna. Az egyik a hozzám rendelt katonák közül ezen tiszti parancsolatról nem tudva, pisztolyát kisütötte, hogy azt azután jobban töltse meg. Ezért a polgárok a pisztoly hangjára hosszú karókkal és botokkal versenyezve odafutnak, és nagy zajt csapnak. A melyet meghallván, a királybiróval együtt a ház pitvarába kijöttünk, s a mint a lépcsőn leszállanánk a dühöngő polgárok reám ártatlanra rohannak, ezeknek ütései ellen kivont karddal akarván magamat védelmezni, a kard a kemény ütések nem tarthatva derékba ketté törött, és én a földre terültem, és a legszemmel láthatóbb halál fenyegetett engem, s nem is tudott engem a királybiró másként megmenteni, hanem legottan reám, már a földön fekvőre feküdt, a ki már a földön feküdtem. Ez a férfi felette elhizott és testes volt, de testének súlyát nem éreztem, a midőn láttam, hogy ő az én égből leesett örző angyalom, a ki az én életemet a bősziült köznép dühétől épségben és bántatlanságban megtartotta. Ekkora az ő választottairól elfeledkezni nem tudó isteni gondviselés gondja, a melynek égi örökösége által ezen alkalommal is megvédetve, folytattam az én felvállalt útamat, és Rákóczi katonaság előbb dicsért legfőbb parancsnokának az én havasontúli követségemről jelentést tettem, a ki az én fárad-ságom és követségre fordított költségem megjutalmazásául két gazdag székely gazdát az évi mezőn való hadi szolgálattól fölmentett. A kik nekem mindketten katonai szolgálatuk meg-váltása fejében minden hónapban külön-külön négy forintot fizetének. Etlévén ez a hadi követség is, haza jöttem az elébb említett brassói táborhoz, a hol a podgyászom is hagyva volt. Történt azonban, hogy az Erdélyben levő császári katonaság parancsnoka gróf Rabutin tábornok, gróf Mikes Mihályt Három-szék főkirálybiráját Szebenből — a hová a mágnások biztonság okáért vonultak volt — a székely székekhez küldé, hogy a szövetség magyarak czíme alatt indított mozgalmait a széke-lyeknek csendesítené le, s őket a felséges ausztriai ház ellen intézendő fegyverkezésről beszélné le, de már ezen időben a székelyek a szövetség czíme alatt a Rákóczi pártjára mentek vala által, és Brassót, szabad királyi szászvárost lassú meg-szállással körülkerítették volt, s ugyan ők a Brassó felé igyekező Mikes grófot, nyílt ellenség gyanánt tartván, az úton elfogják, a szövettek táborához viszik, és vele a legdurvábban

bánva, s őtet elfogva őrizet alá vonczolják. Ezzel a szövettek köznépei a legrosszabbul bántak, és kényszerítették, hogy a Rákóczi fejedelem és a szövetkezett magyarok hűségére a szentséges esküt letéve azok előtt való hódolatát jelentse ki. S a midőn látná Mikes gróf, hogy minden remény, melynél fogva magán segíthessen, elhagyta, alig nyerhette meg a dühöngő néptől, hogy mint fogoly Rákóczi fejedelemhez vitetődhessék; a mi ugyancsak aztán megtörtént.

Ugyanezen alkalommal, mivelhogy Mikes nekem és az testvérem Péternek közel való vérrokonom volt, mindketten követtük őt egész a fejedelemig, éppen azon időtájban, midőn a fejedelem Esztergom híres várát győztes fegyvereivel bevette volna, (1706) és a Forgách és Eszterházi grófok, s más igen sok magyar mágnás a fejedelem hűsége megnyerésére vetélkedve sietének, elannyira, hogy még az isteni hatalom is a Rákócziak részére látszanék kedvezni: Mikes gróf sem maradt tovább meg a császár hűségében; hanem kezét adott a fejedelemnek, (1704 junius) és annak fejedelmi kegyét elfogadta, és így a testvéremet Pétert a fejedelem oldala mellé helyezte mint fegyverhordozót, az én számomra pedig Forgács Simon general campi Marschalnál a generálisi segéd tiszti hivatalát nyerte meg. (1705.)

Forgách gróf tábornoknak a maga hadtestében tizenkét rendes, jól fegyverzett és csinosan öltözött regimentje volt. Ezen tábornok oldalánál egy év lefolyta alatt az előbb említett hivatalt folytatva, ifjú koromnak nem csekély mivelődését éreztem, de majd a Bercsényi irigysége és cselszövényei miatt, a kinek besugásaira a fejedelem is kelletlenül inkább hallgatott a jeles hadvezér Forgách a fejedelem előtt gyanúba hozódott, és Szepes várossába durva fogságba záródott. A miért is mi tisztokul az ezen tábornokság alatt folytatott hadi kötelezettségeink alól mintegy feloldozottan — mint pásztoruktól megfosztott juhok, elszéledtünk, s kiki közülünk a maga sorsát követte.

A mi továbbá engemet illet, én hazámba Erdélybe mentem, a hol midőn az egész Rákóczi katonaság főparancsnoksága Pekri Lőrincz grófra mint General Campi Marschallra és egyszersmint belső tanácsossára lett volna bizva: (1706) s midőn jól tudná, hogy én magamat egészen a katonaságra adtam, és a Forgách parancsnoksága alatt a katonai szabályokba beavatva lettem volna: a Forgács tábornok alatt azelőtt is folytatott hadsegédi hivatalt reám ruházta, és a maga regimentjébe actualis kapitányi hivatallal tisztelt meg. A mely reám a fenn

dicsért gróf és General Campi Marschal által ruházott tisztségek előjártkai valának, a melyek által előkészülném azon időszakokra, a melynek eljövetele alkalmával ezen nagy hősnak lennék egykor nem utolsó követője, hogy teljeseznék be rajtam az a velős és egy uralkodóhoz valójában méltó jelmondat, amelyről fennebb emlékeztem, a melyet magamnak sinormértékül elfogadtam, és a melyet itt ismételni érdemesnek tartottam: «Az Isten, a ki minden dolognak a maga végét előre lehatározta, azon vég elérésének eszközeit is előre elrendelte».

Miután pedig ezen gróf és Campi Marschall táborkarában s a fennemlített hivatalban a kellő időszakot eltöltöttem az én Campi Marschallom velem bizalmason bánt.

Mert midőn a tél beálltával mind a tábornok, mind az ő erdélyi katonasága, a császári katonaság rajtok erőt vévén, Erdélyből eltávozott, és Magyarországra indult téli szállásra az erdélyi legényeivel behelyeztetődött, és táborkara számára Zemplén megyében Homonna jelöltetett ki szállásul. Itt a menynyire az idő körülményei megengedték igyekezett magát nyugalomra adni; de mivel a henyeséget nem szenvedhette, s a munkához hozzá volt szokva, különösen pedig az Isten utainak vizsgálásaiban igen buzgó vala, a luneburgi híres püspök Arnd Jánosnak az igaz keresztyénségről írt értekezése olvasása és szemlélésére vetette az eszét és igaz keresztyéni buzgalomból elhatározta, hogy azt honi nyelvre lefordítja. Mivel azonban ottan-ottan különböző katonai akadályok merültek fel, és ezek miatt az én tábornokom és grófomnak nem mindég vala ideje a maga szándéka folytatására, akkor a fenn említett értekezés fordítását reám bizá. Ezen elől dicsért fölötte tudós szerző könyve pedig a gyakorlati hittanok ágában minden igaz hitű hittudorok rangfokozatja szerint egy nagyon ajánlott, helybenhagyott és elfogadott mű vala. Mint a mely t. i. a szellemi élet megújítása, gyarapítása és bevégzésének elveit és eszközeit minden ezt olvasók lelkébe velősen benyomja, és az élet tökéletes szentségének folytatására a hiveket kezén fogva vezeti.

És ez a második égből nyújtott alkalom vala reám nézve, a melynél fogva nekem a sötétség hatalmából és a halál töréből megszabadulnak fényeskednék a Krisztus, hogy általa legyen képes az ő orcáján tündöklő igaz isteni ismeretet szemlélni (2. Cor. 4. v. 6.). Mert igaz hittel megvallom, hogy én mielőtt a szent lélek különös kegyelme által megvilágosodott lelki szemeket nem nyertem volna, a vétkekbe és tévelygésekbe voltam beléhalva (Col. 2. v. 13.) és a test kívánságaiban forogtam

azokat mivelve a mik a testnek és az ő kívánságainak tetszetek (Eph. Cap. 2. v. 1.). Mert valójában természetemnél fogva a harag fia valék, miként a többiek is abban az időben a Krisztus nélkül voltam elidegenedve az Izrael társaságától a szövetség ígéreteit illetőleg, és reményem nem lévén, Isten nélkül voltam a világban. (Eph. 2. v. 12.).

És most én a ki a Krisztus Jézusban hajdan idegen voltam, annak már atyafia lettem. Mert az Isten, a ki gazdag a könyörületességben, az ő nagy kegyelmessége miatt, midőn a bűnökben meghaltunk volna, megelevenített bennünk a Krisztus által, a ki nek kegyelméből megtartattunk. (Eph. 2. v. 1. 2. 3. 8. v. követ.) Innen van, hogy az Apostol is, midőn az ő szent értekezésében tovább haladva, ezen kérdést intézi: «Vajjon nem tudjátok-e, hogy az igazságtalanok nem lesznek az Isten örökségének birtokosai? Ilyenek valátok ti is, de ki mosdolódtatok, de megszentelődtek, de megigazoltatok a mi urunk Jézus Krisztusnak nevében, és a mi Istenünk lelke által. (1 Cor. 6. v. 9. és 11.) Mi is hajdon esztelenek, Szent írás szerint hitetlenek, pártütők, különbféle kívánságok és gyönyöröknek szolgálók valánk; de miután az Istennek, a mi megtartónknak jósága és emberek iránti szeretete megjelent, megtartott az minket nem a mi cselekedeteink igazsága, hanem az ő kegyelme következtében az újjászületés fürdője és a szent lélek megújítása által. (Tit. 3. v. 3. 4. 5.) Áldott legyen tehát az Isten, és a mi urunk Jézus Krisztusnak atyja, a ki megáldott minket minden lelki áldással, a mennyekben, a Krisztusban, valamint elválasztott minket ő benne a világ fundamentumának fölvettetése előtt, hogy legyünk szentek, és fedhetlenek az ő színe előtt a szeretet, a ki eleve elrendelt minket fogadott fiaivá a Krisztus Jézus által az ő akaratjának kegyes szándéka szerint, a kiből váltságunk vagy az ő vére által, és bűneinknek bocsánatja az ő kegyelmessége szerint.

Melyeket így előre bocsátván, és a tiszta lelkiösmeret mérő serpenyőjére tévén, könnyű lesz bárkinek is megítélni, hogy mekkora legyen az isteni jóságnak és gondviselésnek az ő választottaihoz való gondossága? mekkorák legyenek különösen az ő reám méltatlanra, sőt harag fiára árasztott jótéteményei, a melyek által engem az Izrael házából elveszett és ezen siralom völgyében remény, hit és igaz Krisztusi esmeret és szeretet nélkül tévelygő juhocskát fölkeresni, s választottai és megváltottainak sorába fölvenni méltóztatott. Ó csodálatos, és soha eléggé nem dicsérhető és magasztalható bősége az isteni jóságnak!

Mily csudálatosak és végére mehetlenek a te miveid seregek Istene! amelyek a választott magnak megtartására minden mi felfogásunkon felül vannak reánk árasztva. Ki ne adna neked hálaikat, és ki ne magasztalná a te miveid nagyságát. Ó Sion királya!

Midőn pedig a fenn elősoroltak az isteni végzés szerint velem történének, azalatt Pekri Lőrincz gróf és tábornok a maga szállásán valami kevés nyugalmat lelve, az egész téli napokon keresztül a maga szent elmélkedései és szüntelen való könyörgéseivel volt elfoglalva, s következőleg február 24-én a szent vacsorával való éléssel is magát előre megerősítette, mintha a nemsokára reá következő halált előre sejdítette volna. Azalatt pedig február 28-án torokgyuladást kapván, terhes betegségbe esett, melynek szorongatásaival csak hat napok lefolyása alatt küzködött, és végre ezen kórság által elragadtatva e halandó életből a boldog halhatatlanságra szólítatott el egy csendes halál által Homonnán márczius 6-án a visszaszerzett idvességnek 1709-ik, életének pedig 53-ik esztendejében, ő a ki Magyarországon és a bécsi udvarnál, azelőtt sok éveken át időzvé, és ezen század Istenének ámitásai által félrevezetődvé, egyideig úgy tétette magát, mintha római katolikus lett volna; de mivelhogy ez a magyarok szövetkezése az általános szabadságért intéztetett, és a vallás ügyében is a szorongatott lelkeknek nagy könnyebbülést szerzett, ezek között gróf Pekri is lelki ismeretének szabadságát visszanyervén a nemrég fölvetett vallástól elpártolt, és mint tiszta és igazhitű református, a Krisztusban való igaz hitben szenderült el, s e szerint az Úrban azelőtt kevés napokkal elnyugodott grófnéját [Petróczi Kata Szidónia, a költő] követte: egy úrhölgyet, a ki ritka és a nőnemű felyülhaladó szellemi ajándékokkal volt felruházva és a bölcs helybenhagyása szerint is a becses Carbunculus fölött becsülendő: valamint az általa német szövegből magyarra fordított, és a gyakorlati hittanra és az élet szentségének befejezésére igen hasznos három könyve is az ő dicséretét eltörölhetetlenné teszi.

A Pekri gróf és tábornok leányai, mert a férfi nemből való vigasztalódástól megfosztódott, hajadon fővel hárman maradtak — mert kettőt a midőn még élt férjhez adott — a kik közül egyik Katalina nevű, nem rég férjhez ment a Rákóczi fejedelem tanácsossa báró Kemény Lászlóhoz. Ez az árvák gondját a grófi apa elhalálása után magára vállalta, és azokról gondoskodott. Midőn azonban az isteni gondviselés gondossága és tanácsából nekem eszembe jutott volna egyet az árva kisasszo-

nyokból Polixena nevűt a jövőbeli elvétel reménye alatt eljegyezni, báró Kemény anyai ágon nekem rokonom lévén, minthogy az én anyám is ugyanazon Kemény családból származott; az honnan az elől dicsért bárót mint a kisasszony gyámnokát rokoni bizalommal fölkerestem, és hozzá ilyen kéréssel folyamodtam: Legtekintélyesebb báró uram! Jól tudod, hogy a mi meg van írva az egekben, meg kell lenni annak a földön is. Ha tehát az isteni előelrendeléssel nem látod ellenkezőnek, méltóztassál megengedni, hogy a te gyámnokságodra bizott Polixena grófhölgyet jövőbeli házasság reménye alatt magamnak eljegyezzem, nem állván ellen a köztünk létező kölcsönös vérrokonság. De a báró hajlandó vala nekem hátat fordítani, talán valami irigységi ösztönből. De miután a kisasszony hajlamát kikémlelve, látta, hogy ez irányban a legálhatatosabb, s azt is látá, hogy a többi nővérek is az én dolgomban szívesen beléegyeznek, s egyszersmint vétéknek is tartá az isteni akaratnak ellenkezni, mindezeknek meggondolása után nekem kedvező választ adott.

Az honnan kevés késedelem után t. i. a fennebb említett esztendő Juniussának 4-én az előtt dicsért szűzet, Pekri Polixena kisasszonyt, a keresztyéneknek bevett egyházi szertartásuk szerint a házasság kölcsönös szent jegyeinek gyűrű megváltása és mindkét oldalról letett eskü után a szent frigy által eljegyeztem. A hol különösen engemet illetőleg érdekes lesz megjegyezni, hogy ámbár az elhunyt tábornok és grófnak egész udvara meg vala győződve arról, hogy én az ariánusi vagy sociánusi tanban felette álhatatos vagyok, mégis midőn a mint fennebb nyilvánítottam a szent léleknek különös kegyelme által már előre megszállva és a Krisztusban való igaz hitre komolyan elkészülve lettem volna, a mely dologról az összeeskető papon kívül még csak nem is sejdíthete senki semmit, a szent házasságnak megerősítő jelképét a szent esküt a Szentháromság Istennek, az atyának, és a fiúnak, és a szentléleknek nevében tettem le fennszóval. Hogy dicsőítessék az Isten az ő szenteiben és lenne csudálandó azokban, a kik hisznek a Jézus Krisztus bizonyágtételének (Eph. 1. v. 3.) elannyira, hogy minden körülállók, s maga báró Kemény is bámulatra ragadtatnék, midőn látná, hogy én az igazságnak más hitét vallottam, mint a melyet ő valaha csak gondolt, és így a házasság befejezése is ugyanazon hónap 10-én végrehajtottott.

Előhaladván az idő, jelen vala az a végzettjeljes korszak, a melyben Rákóczinak és a szövetkezett magyaroknak pártjai

hanyatlásnak látszának indulni, mert Rákóczi fejedelem makacs lélekkel látszott szerencsével visszaélni. Mert a midőn az ő és a magyarok ügye az angliai és hollandiai rendek hathatós közbenjárása által a fennebbi években a biztonságnak azt a fokát éri el, hogy a megdicsőült uralkodó Leopold a nagyszombati tárgyalásban Erdély fejedelemségét a Tiszáig nyuló és messze kiterjedő magyarhoni megyékkel egyetemben Rákóczi fejedelemnek engedné által, [szerző tévedése!] oda értve a fejedelem Magyarországon lévő és igen szélesen kiterjedő uradalmainak általa leendő szabad birhatási jogát is; az ő generalissimussa gróf Bercsényinek, kinek neve az uralkodó Leopold előtt éppen gyűlöletes volt, a békéből történt kizáródása miatt, a fejedelem sem Magyarország szabadsága, sem a maga tulajdon javára nem gondolva, csupán a Bercsényihez való szeretetből a legóhajtottabb békét lábbal tapodta és az ő izgatására a had folytatására vetette az esztét, de mindég harczolva és soha sem győzve végtére arra a szélsőségre jutott, hogy a folytatott háború nyolczadik évében, a mely az 1711-ik évre esett, Lengyelhonba volt kénytelen menedéket keresni, és Magyarországot, és annak igen virágzó ifjúságát, mint valamely zsoldos ... és legkevésbé jó pásztor elhagyá, és így az ő makacs és a nagyszombati egyezménynek legóhajtottabb föltételeit megvető önfejűségének méltó büntetését szenvedé.

Látván ezeket Erdélyországnak a honi földről száműzött főrendei, igyekeztek Moldova határára mint Erdélyhez közelebb lévőkre által szállani, azon reményben bizva, hogy azon részekből majd kényelmesebb leend hazájukba való visszatérésük, s ennél fogva a számkivetett erdélyieknek nagyobb része ezen helyekre menekült. A kik között én is, mint már új házas családommal oda vándoroltam elég terhes úton, a mely Máramaros megyéből Moldovába vezet, szekerekkel járhatatlan, nyolcz mértföldnyire terjedő, és tolvajoknak nagyon kitett havasokon keresztül. A melyeken mégis a legfőbb valóság segítségével áthatolván, Moldovában a Besztercze folyó mellett fekvő Bodest nevű faluban az isteni gondviselés nekünk jó szállást rendelt. A hol minket egy tekintélyes, Bohus nevezetű, és a mint mondá Magyarországból származó Boér a maga nemes udvarában ingyen szállással és tisztelettelyesen fogadott, és fedele alatt minket jó békességben megtartott. De azonban a moldovai legmagasabb fejedelem kegyét se nélkülöztük, sőt inkább ez is az erdélyi száműzöttek nyomorult sorsán megkönyörülvén, szabadságot engedett nekünk arra, hogy a Boérok-

tól csekély áron kifogadott helyekre és helységekre az Erdélyből menekült parasztokkal gyarmatot állíthassunk, és a számkivetett mágnások nagy hasznával, és minden adófizetés nélkül, gazdaságot folytathassunk. Ekkora vala az isteni gondviselésnek gondossága és nagysága a szegény és tévelygő menekültekhez, hogy a veszedelmes számkivetés aggodalmai között is nem szűnt meg őket az isteni jóság jelenvaló jótéteményeivel kísérni.

Éppen ezen időszakban tetszett az isteni akarat kegyelmének a honából száműzött és még az előbb említett moldovai Bohus udvarban tartózkodó családomat férfi magzattal vigasztalni meg, az előbb említett 1710-ik esztendő október havának 3-ik napján, a kinek szent keresztségben Lajos nevet adtak. Miután pedig idő folytával és az isteni gondviselés jótékony gondossága által elvégre édes hazánkba visszahelyeződünk volna, a gyermek is nevededett korban, s Isten és emberek előtti kedvességben és a jó reménységnek kívánatos jeleit mutatván fel, a fensőbb tudományokra léptetődött elé, s midőn arra a korra jutva, a tanfolyamot a tudományok műhelyében dicséretesen bevégezte volna, ennek bevégeztével, nagy kíváncsisággal vonzódott a katonai pálya folytatására. S hogy nehogy a mi fiúnknak ily nemes hajlamát a jó választás törvényei ellenére elnyomjuk, mi szülőkül is beleegyeztünk ebbe. De végzet-szerűleg szerencsétlen kimenetellel. Köszöntötte ugyanis a jeles császári királyi katonaságot, és különösen egy jeles Regimentet és ehhez mint önkéntes könnyű lovas besorozódott 1730-ban június 24-én, s nem sok idő mulva ugyanott zászló-tartói hivatallal tisztelődött meg, és Magyarországbán, Nyitra-megyében, Botfaluban beszállásolva lévén, ragadós himlőbe esett és virágzó ifjúságában kora halállal kimult a visszaszer-zett idvesség 1733-ik éve márcziussában életének 22-ik évében, a kinek külföldön és reménytelenül történt halálán én mint apa nagy fájdalomba merülve, az ő emlékét egy számára fogal-mazott sírjával gyászosan megültem.

Továbbá, nehogy a többi magzataimat is, a kiket nekem az isteni jóság szent akaratjából adni kegyeskedett, hallgatással elmellőzzem, magának ezen jelen vállalatomnak rendjei is azt kívánja, hogy azokról is a töllem oly korai halállal elragadot-takról, valamint az isteni kegyelem által életben maradottakról itt említést tegyek.

Az 1713-ik év január 10-én, miután a szathmári békekötés-nek és az ottan kegyelmesen adott és alább bővebben kifejtendő megkegyelmezésnek erejénél fogva hazámba visszatérve a mi

ősi jószágainkban csendesen élénk, született nekem az én legkedvesebb feleségem, született Pekri Polixena grófnőtől egy fiam, a ki a szent keresztségben László nevet kapott, de tetszett a mindenható Istennek a 10 napos csecsemőt az égiekhez elszólítani.

Az 1714-ik év december 17-én született ugyancsak László, és meghalt 1715 július 16-án.

1716 február 25-én született egy leányocskám, Zsuzsanna, és meghalt ugyanazon évben december 7-én.

1719 január 9-én született Imre, és meghalt ugyanazon évben április 4-én.

1722-ben november 16-án született egy leánykám Erzsébet, és meghalt ugyanazon évben december 27-én. Ez az öt legközelebb felhozott magzat el van temetve a vesszősi templomban.

1728-ban január 30-án született Mária leányocskám — meghalt 1729 február 25-én, és elhelyeződött a száldobosi templomban épült sirboltba az én néhai nagyanyám Béli Judit oldalához. Ez a számszerint hat magzat pedig, az Isten akaratjának kifürkészhetlen elő elrendeléséből mindnyájan gyermekégek gyöngé korában ragadtattak ki az élők közül, mielőtt első szülőnk Ádám hasonlatosságára bünt hagynának hátra, hogy a Jehova áldottai magvának szaporodása is áldott legyen (Esai. 65. v. 23.) nem különben, hogy a szent gyökér ágainak is szenteknek kell lenniök. (Rom. II. v. 16.). Ámbár azonban ezek mindnyájan az égiekhez szállítódtak el, még sem akart az isteni kegyelemnek megmérhetlen jósága minden magzatbeli vigasztalás nélkül hagyni, hanem méltóztatott nekem a család reménységére, és nekem vén apának vigasztalásom és igen szükséges gyámolításomra kétjeles magzatot életben meghagyni, a kiket mindjárt bővebben megismertetek.

1720-ban január 14-én született a leány, a kit az édes emlékezetű anyja is, egész örömmel hordozott méhében, és éppen nem is ok nélkül, s javasolta, — hogy azt az ő tulajdon nevére Polixénának nevezzék, a mi nekem is óhajtásom szerint történt. Mert növekedvén a leányocská, mind képire nézve egészen az anyjához hasonlított, mind pedig annak erényeit egészen utánozta. A ki aztán az ő elmés anyja szorgalmas nevelése által nemcsak a német nyelv tökéletes ismeretébe avatódott be, hanem az irodalomnak miveltebb tanaiban is, a hazában valósággal hallatlan példaképpen rövid idő alatt az előmenetelnek arra a fokára jutott, hogy más segítsége és minden nyelvtani

hiba nélkül, mindenek bámulatára, a hallásra gyönyörűséges beszédek fogalmazna, a milyenek még nálam vannak, és néhány azok közül ritkaság okáért a nagy-enyedi könyvtárba is letevődött.

S miután már férjhez mehető leve, ama nagy hős hadadi I. báró Wesselényi Istvánnak, nemes Erdélyország fejedelemsége karai és rendei elnökének ő császári királyi apostoli Felsege valóságos belső titkos tanácsossának, és nemes belső Szolnokmegye főispánjának ugyanazon nevű fiához ment szülői megegyezésével férjhez; egy ifjúhoz a ki előbb a külföldi egyetemeken történt megfordulása, azután a császári királyi katonaságnál 12 éveken keresztül folytatott kapitányi hivatala és a dolgokban nagy tapasztaltsága és nyelvekbeni jártassága által kiművelődve vala. Őt pedig ezen asszonysági állása se vonhatta el a könyveknek már előbb megizelt édességétől annyira, hogy felhagyna a válogatott szerzők olvasása és forgatásával; hanem a könyvekhez és az azokból merítendő erényekhez való vágy oda vitte őtet, hogy a néhai leghiresebb Pictet Benedeknek a genevai hires eklézsia papja és ugyanott a szent theologia rendes professorának latin nyelven kiadott keresztény erkölcstanát saját erején magyar nyelvre fordítá.

Eléhaladván ezalatt az idő, az urnak isteni jósága az én előbb dicsért leányomat megáldotta, az égből küldött nevezetes áldással, és termékennyé tette őtet magzatok sokaságával szülői meglegedésökre, a kik közül némelyeket az isten az ő akaratjának jó tetszéséből a mennyei társaságba magához közelebb szólított, az ő kedvelt és soha el nem feledhető férjével egyetemben a sujtott özvegynek kimondhatatlan keservére és bánatára, azonban még sem engedte az Isten könyörülő igazsága, hogy ő a maga mérhetetlen fájdalmait által fölemésztdjék, és minden vigasztalástól megfosztva legyen, hanem a jeles életben maradt örökösök megtartása és vigasztalása által — mint mennyei vigasz által — az ő özvegységének keserű keresztjeit enyhítette.

Mert él az ő egyik férfi örökösse báró Wesselényi Miklós a család második reménye, a kinek gyöngé korából kitündöklének a majdan leendő nagy léleknek látható jelei. Élnek leányai, a kik nem kevésbbé testi szépségök mint jeles elméik előjelei által kitünők, és a kiknek szemlélésével senki sem tud annyira kielégedni, hogy bennök új gyönyörök okait ne lelné még föl. Mert mind a két nemen a magok nemében kitünően élnek, és különösen be vannak avatva az istennek igaz hitű esmeretébe és vallásába, és az ő szeretete és félelmébe, s azonkívül a latin,

német, és francia nyelvek tanulására, anyjuk példáját követve — egészen ráadták magukat. A leányok közül az első szülött, a ki, hogy unokáinkban se enyésszék el egészen ezen sok jóval összekötött névnek használata, Polixena nevet kapott és az érintett fegyelmek és tanulmányokban igazán tanítva és nevelve van, az isteni gondviselés gondossága folytán férjhez is van adva, a néhai erdélyi fejedelem gyerőmonostori Kemény János másod unokájához, ugyancsak gyerő-monostori 1. báró Kemény Simonhoz, a ki egy ily nagy hősi törzshöz éppen nem méltatlan unoka.

Az isteni kegyelemből életben maradt magzataim közül a második István, 1724 május 27-én született, s a tudományok műhelyében tanulása folyamát dicsérettel elvégezvén, s egyzersmint a német nyelvet is tökéletesen megtanulván égett a katonai pálya folytatásának vágyától; de minthogy az én házamban egyedül maradt férfi hős, az ő hajlamához mi szülők beleegyezésünket adni vonakodtunk, hanem törvénytalanulás okáért a fejedelemség nagyobb cancelláriájához, a mely a guberniumi, neki nyilást szereztem, és több ízben jó alkalmat nyújtottam nekie, hogy szélesebb tapasztalás okáért a felséges bécsi udvart is meglátogassa, a hol sok udvari mágnások ismerettségét kiérdemelvén, az isteni gondviselés sáfárkodása útján az történt, hogy gróf Braun General Campi Marschal látván az én fiamban a jó indulatnak jeleit, őt különös kegyeivel árasztotta el. A ki az akkor folytatott harcznak elsőrendű vezére lévén, a maga magas tekintélyénél fogva a legkegyelmesebb királyné előtt kivitte azt, hogy az én fiam vargyasi 1. báró Daniel István, a legkegyelmesebb császári királyi fejedelemasszony kegyéből, a maga udvari kamarássainak jeles collegiumába fölvevődnék 1752-ben. És ugyan ezen alkalommal ugyanazt a méltóságos hivatalt nyerték el a legnemesebb urak gróf Bethlen Miklós és 1. báró Korda György, a ki nem olyan rég a belső titkos tanácsosi kegyelmes állomás címét nyerték már el, az isteni kegyelem hozzájárulásával.

Továbbá idő folytán, hogy az én hanyatlásnak indult korom mentől nagyobb teljességét nyerné el a királyi kegyelemnek, kegyeskedett ő császári és királyi felsége irántami anyai jószágának gyöngédségét növelni ezen úton is: hogy az én megnehezülő korom miatt az én támogatásomra méltóztatott az én fönnemlített fiamat kegyelmesen mellém csatolni és rendelni, mint Udvarhelyszéki főkirálybirói segédet (Coadministratorem).

Miután pedig az én fiam már érett korra jutott volna, szi-

vemen fekvék nekem, atyjának, hogy mind az isteni, mind a polgári törvény parancsolatja szerint az ő házasságáról előre gondoskodjam. Minthogy pedig a házassági szövetség szerencsésé tételére szükséges áldás az isteni gondviselésnek különös ajándéka, én egyedül ezen isteni hatalom segítségére támaszkodva, minden erőmet oda fordítottam, hogy az én kívánságomat teljesítse, s megsegítve az isteni végzés előrendelése, továbbá a legkitünőbb grófnő Daniel Sophia közbejárása által, a ki legkedveltebb élettársa volt néhai legkitünőbb, legáldottabb és feledhetlen emlékü gróf Haller Jánosnak, föltett szándékomban óhajtott czélt értem. Mert a néhai legkitünőbb gróf Bánffyának leányát s a losonczy második Bánffy Györgynek életében Erdély legóhajtottabb emlékezetü kormányzójának unokáját t. i. Bánffy Ágnes grófhölgyet szerencsés valék jövendőbeli házasság reménye alatt eljegyezni az én említett fiamnak, a ki azt a szent esküvel mint házassági kapocscsal — a keresztyéni eklézsiákban bevett szokás szerint, — szerencsésen el is jegyezte. Kis idő elteltével t. i. 1750 február 28-án maga a házasság is teljesebb bevégzést ért a mennyegzőnek ünnepélyes megülése által, a melyet szabad királyi Szeben várossában a legkitünőbb gróf losonczy Bánffy Dénes, mint a menyasszony fivére, és nagyobb idős pompával és nagyszerű fényvel ült meg.

Ezen valósággal nemes házassági összeköttetés alkalmával nyer az én fiam egy olyan élettársat, a ki a veleszületett erényekben, különösen az Isten iránti kegyesség, az embertársak iránti szeretet, férje iránti fedhetlen hűség és tiszteletben, nemkülönbben a neme feletti derekas okosságban annyira kitünő vala, elannyira, hogy látva ezen veleszületett tulajdonait, méltónak találtam őtet ezen dicsérő mondatra: hogy én ámbár már öreg vagyok, és láttam a gyöngébb nembn erényekben jeles hösnöket, de ennél az én menyemnél, Bánffy Ágnes grófhölgynél kitünőbbet igazán megvallom, hogy én sohasem láttam, a ki a bölcs számítása szerint is a hösnök között a Carbunculusnál méltán elébb becsülendő. És mégis az isteni végzés végére mehetlen tetszéséből az én fiam, az ő szívének kimondhatlan keserve és szomorúságára egy ilyen nyájas és legkedvesebb élettársának gyönyöreitől megfosztódva, kénytelen vala az ő mostoha sorsát egész nyugodt lélekkel és önmehtagadással hordoznia: a melyet még most is jobb remény fejében türelemmel, ámbár gyászosan hordoz.

Még is ily nagy és nehéz keresztet hordozása közben sem feledkezett meg egészen az isteni jóság mirőlünk könyörületes-

ségeit illetőleg, mert ezen óhajtott házassági viszonyt égből küldött áldásával rövid idő alatt termékennyé tette, adván nekünk egy 1751-ben született István nevű fiat. Ez Isten és emberek előtti kedvességben növekedvén szülei gyönyörűségére csakhamar olyan jeleit kezdé felmutatni és napról napra elérőzni, a kegyesség, engedelmesség, jó szorgalom és nemes léleknek, a melyekből kitetszék, hogy ő majdan szülőinek és hazájának nem elfajult fia fog lenni — a kit hogy az isteni jóság szülői és családja vigasztalására, és mindenek felett nevének nagyobb dicsőségére a megismert igazsághoz való hűség és álhatatosságban, az Isten tiszta szeretete és félelmében napok hosszóságával nestori évekig bántatlanul megtartsa, azért az Istent a legforróbb könyörgésekkel imádom.

Leirván eképen az én három meghalt, és három élő gyermekemet sorban, már beszédem fonalának arra a folytatására kell térnem, a mely illeti az Oláhországban számkivetésben, és elég nyomorultul élő erdélyi mágnások és nemesek állását.

A mi számkivetésünk dolgai ilyenformán előhaladván a Rákóczihoz szító tábornokok között volt egy kitünő éles elméjű, és nagy ügyességű hős gróf Károlyi Sándor. Erre bizta volt a száműzött fejedelem a dolgok kétségbe ejtő állapotjában a szövetkezett magyarok ügyét, és őket a hűség hódolatától Károlyi gróf által feloldozta vala. De az isteni gondviselés gondja ezen szélsőségekben sem feledkezett meg a nyomorult magyarokról. Mert a midőn kevésbbé kedves és haddal fenyegető kilátások látszanának fenyegetni a német birodalmat, sőt magának a spanyolok nehéz megszállása által Barcelonában bekerített VI. Károlynak hazamenetele is kétséges vala, ezen indokok által József császár rábírta a Magyarországon és Erdélyben visszaállítandó békére irányozta a figyelmét, és végre a maga tábornokát Pálfi János grófot, Locher tanácsossal mint királyi biztost és telyhatalmazottat Magyarhonba küldötte, hogy ez a megelégedetlen magyarokkal a lehető jobb és a köztársaságra nézve üdvösebb egyezményt kössön. Ennélfogva ezen királyi biztosok bizonyosokká lévén a felől, hogy mind a száműzött fejedelem, mind a szövetkezett magyarok általános összesége a békealkudozás ügyét tábornok gróf Károlyira bízták, véle a béke előfeltételeiről alkudozás folyt, és az alkudozás helye Károly mezővárosba jelöltetett ki, és pedig azzal a törvénnyel, hogy a biztosoknak a mondott mezővárosban lenne állomások, a megelégedetlen magyarok pedig Szatmár várába gyülnének össze.

Ez a gróf Károlyi, mint a nemes magyar nemzet oszlopa, és annak ezen jelen egyezményben mintegy telyhatalmazottja, midőn átlátná, hogy a Moldova és Havasalföldön nagy számmal tartózkodó mágnások, nemesek — és az igen virágzó erdélyi ifjúság ügye éppen veszendőbe fog menni, ha ők az egyezményre kijelölt helyen annak kiszabott határnapján követjük által meg nem jelennek, ennél fogva gróf Károlyi ezekhez expressust küldvén, és a béke körülményeit kinyilatkoztatván, unszoló őköt, nehogy magukat és a honban hagyott javaikat kockára tegyék, hanem a szatmári határnapra követjök által álljanak elő. Ezt látván a mágnások és az oláhoni részekben időző erdélyi nemesek, a fenn már említett Mikes grófhhoz vetélkedve futnak össze a Szatmárba küldendő nyilatkozatról tanácskozándók. A kiknek mindnyájuknak szavazatai mind reám estek, és annyira sürgős könyörgésekkel kértek engemet, hogy annyi mágnások és nemesek jövődöbeli hasznát és érdekét tekintve, ne vonakodnám megtenni azt az útát, a mely elég terhes ugyan, de mivel hogy annyi rokonok iránti szeretetből kell felvállalnom az Isten előtt sem leend kellemetlen, sőt mint valamely kegyes cselekedet kétség kívül meg fog jutalmazódni. Én ugyan ezen út felvállalására hajlandó lélekkel valék — de még új házas lévén, nehezen mehettem annyira, hogy családomat a számkivetésben elhagyjam — kivált miután látnók, hogy mi Moldovában az egymással ellenkező, és már összeütköző két leghatalmasabb császár hadserege közé esve, nagy veszedelemnek vagyunk kitéve. De mivelhogy a száműzöttek közül senki se vala, a ki ezen követséget magára vállalná, én elvégre annyi mágnásoknak, és az én rokonaimnak hosszú és buzgó kérésök által legyőzvetve, és az én legkedvesebb sógoraimnak báró Kemény László és báró Bánffy László uraknak biztosításaiba megbízva, az útát az Úr nevében magamra vállaltam, s midőn mindezen hazájokból száműzöttek és pénz nélkül szükölködök nekem semmi útravalót nem tudnának adni, saját tulajdon nagy költségemen valék kénytelen ezen nagy útra megindulni 1711 évi ápril 8-án, és velem lévén az isteni segedelem, az egyezményre kitűzött helyre t. i. Szatmárra alkalmas időben megérkeztem. A hol gróf és tábornok Károlyitól nyájasan fogadtatva majd az egyezmény tagjainak gyűlésébe hivatam meg, mint a Moldova és Havasalföldön időző mágnások és nemesek követe. S hogy az én követségemnek mentől nagyobb súly adódjék, az előbb dicsért tábornok engem a telyhatalmazott Campi Marschalhoz vezetett, s nyilvános indokokat adott értésemre, a melyek

által az oláh tartományokban száműzve élő erdélyi mágnások és nemesek nyomorú sorsát a királyi telyhatalmazott előtt el-siratnám; mert igen nagy hire terjedett volt el annak, hogy a császár hűségében állandóan megmaradtaknak az idegen országokra menekült hazafiak javaiból jutalmak adódnának, különösen pedig a hűségtelenségben meghaltakéból. A miért is, midőn ezen kedvetlen föltétel lekönyörgésében a királyi telyhatalmazott előtt komolyan el lennék foglalva, az én könyörgéseim jó eredményt szültek, mert kedvezvén az isteni gondviselés gondossága, nemcsak az idegen tartományokra menekült életben maradottaknak, hanem a hűségtelenségben meghaltaknak javait is visszanyerni szerencsés valék, és ezen dolog felől az általános amnestia utasításában is, egy különös pont a miénkek vigasztalására be lőn szöve, mert ha a királyi telyhatalmazottnak ezen kegyét ki nem nyerem vala, néhai gróf Pekri Lőrincznek, mint hűtlenségben meghaltnak minden javai és örökségei oda vesztek volna; az ő örökössei a törvényes örökségből kiestek — és a legterjedelmesebb Pekri jószágok idegen kezekre jutottak volna.

Előre bocsátván az így folytakat, és a szatmári egyezmény is szerencsésen bevégeződvén, elvégre az egyezmény pontjai t. i. az általános megkegyelmezés okáért a *pragmatica sanctio* által megszilárdítottak és megerősítődtek, a melyek a legkegyelmesebb general Campi Marschal királyi telyhatalmazott és biztos gróf Pálfi János által nekem kezemre adódtak; és ilyen formálag általam az erdélyi császári hadak legkegyelmesebb urának báró Thige General commendánsnak pontosan által küldettek, s miután az elől említett egyezménypontokat ő kegyelmességének átadtam, és a fennebbi módon reám bizott követséget letettem volna, a general commendánstól engedélyt nyertem, hogy Moldova határaitra menjek, és a minap Moldovában hagyott családom után nyomazodjam. És ime Háromszéken, Csernáton nevű faluban, tekintetes Bernát János úr udvarában megtaláltam az én keresett és rég óhajtott feleségemet csecsemő fiam Lajossal, és a hozzá tartozókkal, a cselédséggel tudniillik, és podgyással meg társzekerekkel. — Legyen az örök Istennek a mennyekben dicséret — a kinek fedező szárnyai alatt mindazokat jó békesség és egészségben, bántatlanul találtam meg, a kiket a minap a külföldi száműzetésben félelem és remény közt hagytam vala el, mostan pedig őket az akkor isteni legfőbb gondviselés alá ajánlottakat a legédesebb hazába visszatérve látom. Mily csudalatosak a te jótétemé-

nyeid ó királyok királya, és uralkodók uralkodója, mily megmérhetetlen és a mi felfogásunkat meghaladó, a te kegyelmességeid gazdagsága — ó mindenekre elégséges és mindenható Isten, ezen egész mindenségnek alkotója és kegyes fenntartója! Ime én nem oly rég indulék el Jákob pátriárával a hazámból, mint nyomorult katona, alig egy két szolga és ló kíséretében; de eltelvén a fegyverek zörgései és a had tüzei között különbféle viszontagságaim, ime hazavezérel engem legédesebb hazámba az úr, az égnek és földnek nagy jótéteményeivel elhalmozva; egy legkedveltebb, a nőnem feletti bölcs, ékes ábrázat, és természettel jeleskedő és engem tisztelő feleséggel, egy jó reményű fiúval és sokféle szolgák seregével, barmok és lovak bőségével, és a mi mindenek között a legkitünőbb, mentem vala külföldre, az istenes élettől elidegenedve, Isten és Krisztus nélkül élve — a mint erről főnőbb is emlékeztem — most visszatérek honomba és ősi hazámba úgy, mint a ki megvilágosodott lelki szemeket nyert, a Krisztus orcáján tündöklő igaz isteni esmeret által megvilágosodott, a szent lélekben való igazság — béke és örömmel egészen el van telve, és az Istennek választott edénye.

De ki tudná méltó dicséretekkel kiemelni az Istennek ekkora és a mi felfogásunkat meghaladó ilyen magasztos jótéteményeit! Tehát az idvezítő Krisztusnak dicséretét zengő angyalokkal így kiáltok fel: Dicsőség magasságban Istennek és békesség a földön az Istent szerető embereknek, a ki rólam, az Izrael házából elveszett juhocskáról megemlékezve, engemet visszaszerzett és engem méltatlant a maga választottainak nyája közé betudott, a kinek legyen örök dicséret és tisztesség a ki atya és fiú, és szent lélek, egy a háromságban és három az egységben az ő Istenségének méltóságában a véges értelemnek meg nem közelíthető, meg nem fogható, élő és uralkodó mindörökké Ámen!

Idő elteltével aztán a béke helyre állítódván, 1713 év július 6-ikára szabad királyi Medgyes várossába általános országgyűlés hirdetődött, a hová a mágnások és nemesek összessége a községek (törvényhatóságok) követeivel együtt nagy tömegben megjelent. Itt az erdélyi udvari cancelláriának akkor ürességben levő referensi és consiliarusi hivatalára törvényes kijelölést nyertem; de mivelhogy mások valának az isteni tanácsnak felöllem való végzései, az állomást a mint emlékszem — a kegyes emlékezetű Alvinczi Sámuel nyerte el; azon közben pedig a belháboruk éveit után minden évben tartódtak a Feje-

delemségben a szokott módon általános gyűlések, a melyeknek alkalmával, a karok által egy bizottmány sem jelöltetett ki olyan, a melyben vagy a bizottmány tagjává, vagy éppen annak elnökévé ne tévődtem volna, de alig vala egy is olyan — a sarkalatos hivatalokat sem véve itt ki — a melyre törvényesen ki ne jelöltettem volna. A honnan az igen kegyes emlékezetű elnök báró Wesselényi Istvánt gyakrabban arra kértem, hogy ne emlékezzenek meg oly sokszor a kijelölésekben az én méltatlan nevemről, a ki azt felelé, hogy engedj meg édes öcsém; mert meg vannak a te érdemeied, s nem is szűnünk meg mindaddig emlékezni felölled a felséges udvarban, a míg az Isten jó segedel-mével érdemlett vigasztalást nem találtál.

Éppen ezen időszakra esett az, hogy a legkegyelmesebb cs. kir. felség az én őseimnek fejedelmeik és honuk iránt tanu-sított jeles érdemeit, és az én ámbár méltatlan tényeimet is, a melyek a jelenlegi báróságom jellegéről kiadott királyi diploma szövegében bőven kifejtve vannak, látván engemet az ő alatt-valóját, és a fejedelem iránti hűségben senki után sem követ-kezőt a liber báróság tisztével kegyelmesen megtisztelni méltóztatott. És ez által engem és az én utódaimat a fejedelem iránt tartozó hódolati szolgálatok teljesítésére, és az Ausztria kegyességei dicsőségének soha el nem évülő dicsérettel leendő hirdetésére kegyelmesen alkalmasabbaká és ügyesebbeké tette.

Történt azután bizonyos időszak elmultával, hogy Erdély-nek legkegyelmesebb királyi kormányzója néhai Haller János engedélyt nyervén rá legfelségesebb Mária Terézia királynőnk királyi szent kezének megcsokolására Bécsbe menne, és az én fiamat is magával vinné. Ez a nagy hős irányomba a legjobb indulattal viseltetett, és nekem különösen jeles pártfogóm volt. Mert a midőn ez az én testvérem Daniel Péternek nagyobbik leányát el akará venni feleségül, az én testvérem, mint atya nem akará egy ily kitűnő házassági szövetséghez beleegyezését adni, csupán az ő unitárius vallás iránti makacsságából, s midőn beleegyezni vonakodnék, én közbe vettem magamat, és az én kisasszony nénémnek ily felséges szerencsétől különben sem idegen elméjét, könnyen józanabb tanácsokra hajlítottam. A miért is gróf Haller megtudva ezekből az én ő irántai őszinte szives készségemet, az arra való háládatos megemlékezés folytán irántami háláját akármely alkalom előfordultával bebizonyi-totta. Mert a midőn Bécsben az ő nem régiben nyert legkedve-sebb feleségével, nem keveset időzne, a felséges udvar meghittjei által ő felségéhez közelebb jutván, személyemet az ilyen helye-

ken azon helyzetbe hozta, hogy midőn a legközelebb következő évben a királyi szent kéz csokolására kellett mennem, hogy az Udvarhelyszéken ürességben levő főkirálybirói hivatalra törvényes kijelölést nyervén, ennél fogva az ő legkegyelmesebb felségének válaszát a legalázatosabban kinyerjem. Nekem ugyan, a ki már a 60-ik évet élem, úgy látszik hogy nem igen illik ezen átmeneti élet előléptetéseim, hanyatló koromban kapkodnom. De mivel az én legkegyelmesebb pártfogóm és kormányzóm, Bécsből hazatérve az én előléptetésemnek jól elrendelt eszközeit ott hagyta volna; nem szűnnek meg engem, az én legkedvesebb, és a hivatalra rábeszélte feleségem és az ő jeles erényekkel ékes javadalmi tisztje által unszolni arra, hogy netegyek kárt magamnak, hanem a már ismert tisztí hivatalnak törvényesen réám ruházott kijelölését, most alkalom elé álltával a mint mondani szokták, két kézzel ragadjam meg; a melyet mégis kevésbé ragadtam volna meg, ha egy ekkora pártfogó ismételt javaslatait vissza utasítani nem féltem volna. Ennél fogva mintegy erőltetve látszottam ezen út folytatására magamat reá szálni. És valóban nem is más föltétellel; hanem az isteni hatalom segítségével, ezt a nevet híván Mózes prófétával segítségül, hogyha az isteni előre meghatározás kevésbé egyez meg az én szándékommal; az isten se legyen kegyelmes kísérom nekem ezen utat felvállalónak, hanem cselekedje meg azt, hogy még lábamat se mozdíthassam meg ezen útra.

Ezen feltétel alatt tehát, s az isteni segedelemben bizva útnak készültem, s megindultam az én vesszősi udvaromból 1745 év ápril 3-án és utamat folytatva elértem Bécsbe az én legkedvesebb feleségem és István fiammal május 1-én, a hol midőn előttem semmi sem volna elsőb és sürgősebb, mint a legkegyelmesebb erdélyi udvari cancellarius gróf Gyulafi urat mint velem legközelebb levő vérrokot az én városba érkezésemről személyesen bizonyossá tenni, ennek megtörténtével elég szerencsétlen fátum ért engem, mert a következő napon s az én városba érkezésemnek első kezdetén a cancellarius gróf megizentette nekem, a nemes cancellária titoknoka Boér András által, hogy szállásomból meg ne mozduljak, mielőtt a felséges miniszteri tanácsban el nem határozódik vajjon szabad lesz-e nekem Bécsben valamely lépéseket tennem, annyival is inkább ott időznom. Mert a nemes karok nevében olyan levelet hoztam magammal ő felségének, a melynek előterjesztése különös királyi végzés által meg van tiltva, és ilyennél ő felségét megszállítani nem lenne másként üdvös dolog elébb, hanem csak

az ő felségétől való engedelem nyerés által. A mely nehézség mindazon által nem egyebünnen eredett, minthogy a legkegyelmesebb cancellár, a kinek elnökségét én — rokonsági viszonynál fogva — felhasználni reméltem, irántam ellenséges indulattal viselteték. Mert a midőn ő kegyelmessége főkirálybirói hivatalának megürültével és törvényes kijelölés által történt reám ruházása után, az erdélyi udvari cancelláriusi hivatalra előléptetődött, és az ő előbbi hivataláról, t. i. az udvarhelyszéki főkirálybiróságról lemondott volna, a maguk hivatalaikban szereplő udvarhelyszéki catholikus clerust biztosította volt a felől, hogy ő soha sem szenved, hogy neki utóda református főkirálybíró legyen! A mely irántami ellenséges érzelmek alább világosabb érvekkel fognak ki nyilvánulni.

Midőn mégis a főndicsért cancelláriusnak ilyenszerű ellenem tervezett szándékai az isteni végzés határozataival meg nem egyeznének, hogy mindezek füstbe mentek, az alább felhozottakból ki fognak tűnni, mert az én érdekekben a cancellárnak, bárha nem önkéntes gondnoksága alatt a miniszteri értekezés megtartatott, de olyan a mely engem kegyelmesen felhatalmazott a szabad sürgetésre, mind az én magán aggodalmaimat, mind a tekintetes karoknak ő felségéhez küldött levelét illetőleg a mely levél t. i. a Zarándmegyei legfőbb hivatalnak visszaállítását ő felségétől jobbgügyi engedelmességgel kéri.

Midőn pedig a dolgok tovább haladnának, az erdélyi ügyekben tartott miniszteri értekezletnek elnöke vala gróf Starenberg, a kivel Gyulafi benső barátságba volt, minden udvari miniszterek felett, de ennek segítségével sem tudta tovább szőni leselkedéseit a cancellár, mert a halál által hirtelen eltűnt láb alól. A ki után gróf Ubfeld következett, a ki az ő napának, özvegy gróf Wirmondnének ajánlata által a mi különös pártfogónk lett.

Az én dolgaimnak eléhaladása azonban napról-napra halasztódott a cancellár által, a mely által is bizonyította azt, hogy ő irántam nem jól érez. Az honnan már három hónap is eltelvén az én sürgetésem a cancellár nyilvános üldözése miatt semmi eléhaladást nem tehetne, az ő gyámnokságával szakítanom kellett, és az én dolgaim eléhaladása érdekében, egy más az Istentől rendelt útra tértem, hogy az én fönnebb említett jelmondatomnak igazsága szégyent ne valljon, amely azt tartja: «hogy az Isten, a mely minden dolognak a maga végét előre elhatározta, az azon vég elérésének eszközeit is előre elrendelte», mert előre elrendelt vala az isteni gondviselés gondossága nekem egy védszellemet mintegy az ő felsége csa-

ládjához tartozó dámák közül, a kire ő felségétől bizva volt, hogy az audenciát szorgalmazók könyörgéseit ő királyi felségének sorjába juttatná be, és azokat engedélynyerés után ő felségéhez vezetné be. Ez a grófhölgy a Cocorsovi családból származott volt. A ki ő felségénél engemet bejelentvén a mellettem álló fiannak kijelentette, hogy ő felsége nekem a kihallgatást kegyelmesen megígérte, ennélfogva nekünk a körülményekre kell figyelmeznünk. Augusztus 3-án össze valánk gyűlve egy ünnepélyes parlament alkalmával a tágas és minden kellemtességet illetőleg jól rendezett schönbrunni kertben, a hová nekem is feleséggel, a királyi jószívűség ritka kegyéből szabadbemenetelem vala, a miről alább bővebb említés leszen. Ennek téreस्कéin a királynő sétálva úgy látszott, hogy lépéseit felénk irányozza a kihez a legalázatosabban hozzá siettem, s térdeimet meghajtvá, a szokott jobbagyi hódolattal nyujtottam át legalázatosabban az erdélyországi nemeskarok levelét a Zarándmegye két legfelsőbb kerületének ügyében ő királyi felségének küldöttet, ezen szavakkal könyörögvén neki: hogy méltóztassék ő királyi felsége, az ismert vármegyének már megtörtént széttagolása után, a mondott két kerület jövődöbéli állása és annak törvényhatósága érdekében kegyelmesen körülnézni, intézkedni, a melyre ő felsége latin nyelven, az én bámulásomra így méltóztatott felelni: «Még az én nemző apám idejében történt vala határozás a vármegyének ilyen elválasztásáról». Ezekre én a legalázatosabban így felelék: Valóban igen, legkegyelmesebb felség! Kegyes emlékezetű VI. Károly császár kegyelmesen jóváhagyta ezen vármegye elválasztását, de mégis királyi felséged parancsából a dolog ezen folyó évben hajtódot végre. Ezekre a királyné: «De mégis Arad vármegyében nem történt elválasztás». A kinek én legalázatosabban felelém: «Hogy Aradmegyében semmi változás nem történt, csak Zarándmegye osztódott el, a melynek két alsóbb kerülete Magyarországhoz szakadt, és a két felső Erdélyhez, és ezen két felsőbb kerületre nézve kérnek Erdélyország rendei legkegyelmesebb felségedtől gondoskodást és valamely törvényhatósági állást.» Ezekre a királynő: «Gondoskodást nyerni fognak: de meglássák mégis, hogy kivánalmaikban újítás ne legyen». Ezek elfolyván én is alázatosan és esekedőleg emlékezetébe hoztam ő felségének az én minapi magánkérelmemet, a legalázatosabban mondván: «Legkegyelmesebb királyi felség! Ne hogy az én annyiszor ismételt kijelöléseim 34 éveken keresztül a fejedelem és haza érdekében saját erszényemből tett költségeim, s

annyiszor kiállott fáradságaim után csak gyanításokkal és sohajtással legyenek kénytelen eltávozni ezuttal is királyi könyörületességeid zsámolyától...» Itt félbeszakasztja ő felsége az én beszédemet, és kegyelmesen így szól: «Talán van valami előterjesztés az én személyemről ő felsége előtt». Ezekre én: Legkegyelmesebb felség! Igenis ki vagyok jelölve ugyanazon hivatalra, a melyet nem régiben letett felséged udvari kancellárja». A melyet ő felsége meghallván; bámuljad kegyes olvasó a legkegyesebb fejedelemnek soha eléggé ki nem emelhető kegyelmességét, a ki nekem ily kegyelmes választ adott: «Az elhatározás idejében önre a legnagyobb ügyelettel leszünk.»

Az honnan látván az isteni gondviselésnek ezt az én magányos utazásomban tanusított jóságát ilyenképen kiáltottam fel: Uram, erős és szánakozó Isten! Te vagy a királyok királya és azoknak sziveit oda hajtod a hová akard; te, mondom igazságos és különös igazságu vagy menynek földnek ura, a ki a megalázott és kigunyolt szívet nem veted meg, és a te hiveid könyörgéseiről nem feledkezel meg végiglen.

Az udvari nőszobában az udvari legfőbb marschalnő Tiscian grófnő volt; ennek szívet is az Isten a mi ügyünk pártolására hajlította. Voltak nem olyan rég némely erdélyi mágnások Bécsben, mint gróf Székely László, báró Bornemissza vagy Kászoni János, és ha nem csalódom mások is, a kik Bécsben nem keveset időztek, mégis a királyi palotákban az udvari mágnásokkal lehető társalgás, az udvar ismeretes okai miatt nekik megtagadódott. Mindazonáltal a legkegyelmesebb Tiscian grófnő az én feleségemmel, a ki a cseh nyelvet jól értette, akkora barátságot kötött vala, hogy annak közben járásával a felséges királynőtől megnyerte, hogy mind nekem, mind a feleségemnek, valahányszor ráérünk, szabad bemenetelünk legyen a királyi palotákba és szobákba, és ott az udvariakkal szabadon társaloghassunk, a mely mégis különben meg nem történhetett, mint mind az én, mind a feleségem nemzetségfájának leszármaztatása és annak megmutatása által, hogy a mi családunk a mágnások törzséből származott, és az erdélyi fejedelemségbeni legfőbb hivatalok viselését illetőleg, különösen régi. Ezt látván a legkegyelmesebb fejedelem, nekünk általános szabadalmat engedett arra, hogy a felséges udvart látogathassuk.

Az mit nekem ő szentséges felsége augusztus 3-án kegyelmesen megadott kihallgatáson a saját királyi szavával, mind a Zaránd vármegyét illető ügyben, mind saját magánkéréseim

érdekében nekem kegyelmesen megigérni méltóztatott, mindazoknak beteljesedése szeptember 8-án ment végbe. Mert midőn az udvarhoz tartozók nagygyűlésében a schönbrunni palotában én is jelen volnék, és a királyné a szent vecsernye megünneplésére a kápolnába szándékoznék menni, a kamarások rendbe állottak, a szokott módon a királynőt megelőzvéni; a királynő pedig a palotán átmenve méltóztatott felém jönni, a ki is engemet, a királyi lábához repültet, régi, és már már csüggedező alattvalóját ezen kegyelmes királyi szavakkal méltóztatott megörvendeztetni: «Már mind a mi királyi kegyünket, mind az ürességben levő hivatalt, mind a többi kéréteket meg fogja nyerni». A királyi szónak három része van. Az első magában foglalja a királyi kegyelem ígérését, a melybe annak nagyobb teljessége tekintetéből az is befoglaltatnék, hogy én valamely ereklyét nyerjek, hacsak ez a kegyelmes szándék, a mint azután a referendárius Kozma úr nékem értesemre adta, egy bizonyos valakinek irigysége által előre meg nem akadályozódott volna. A királyi ígérletnek második része az udvarhelyi ürességben levő tisztséget illetve, a mely a mi cancellárunk hajmeredése és teljes bámulása daczára, az isteni gondviselés gondoskodása, és a királyi jószívűség teljessége folytán, nekem jutott. Amint-hogy ezen dolog felől ugyancsak ez a cancellárius a Károly-convent nagyon tisztelendő elnökének egész ilyen siralmasképen panaszolt: «mindent elkövettem — ugymond — a végre, nehogy az udvarhelyi kitünő tisztség hereticus kezekre jusson; de a királynő szívét nem hajlíthattam meg. Miért? mert az legfelsőbb lény kezeiben volt, és adta a spártát annak, akinek akarta.»

A királyi ígérlet harmadik része Zaránd vármegyének Erdélyhez visszacsatolt két felsőbb kerületét illetve, a mely lépésben is az erdélyi rendek nem csekély bizonyosságait érezték a királyi jószívűségnek; mert nehogy ezen vármegyének még az őskirályoktól adott néven nevezése ezen visszacsatolás által elenyésszék, nem akarta ő királyi felségének kegyelmessége, hogy ez az ősi elnevezés elfelejtődjék; hanem kegyelmesen azt akarta, hogy azon két felsőbb, Erdélyhez vissza kebeleztet és egygyé olvadt kerülete egy egész vármegye rangja és törvényhatóságával megtisztelve maradjon, és ezt egy változhatatlan törvénnyel el is határozta, és e mellett Erdély lakóinak egyformásítása tekintetéből ezen két kerületnek a só szabad használatát is kegyelmesen megengedte.

A mint ezek folynának, elközelgetett az a határnap is, a

melyen ő királyi felségének a frankfurti gyűlésre kelle sietnie, hogy ottan a császári méltóságba igtatódjék be. Az honnan az én magánkéréseim ügye is még ingadozó lábon látszának állani. Mert a közpalotában királyi szóval nekem szeptember 8-ára megígért királyi elhatározás, még nem volt a szokott diplomával megerősítve. És mivelhogy gróf Kemény, ő felségének valóságos udvari kamarássa, s egyszersmint a nemes erdélyi udvari cancellária tanácsossa, nekem pedig közelrokonom, talán jó szándékból, azelőtt kevés napokkal ő felsége gyóntatótyjához menve, azt az én magándolgaimról értesítette volna, én attól úgy féltem, mint a tűztől; nehogy mégis az ő általam való elmellőzését megvetésnek tudja fel, reszketve hozzá közelítettem, és őt, mint az égből számomra rendelt őrző angyalt, irántam nagyon jó akaratúnak találtam. Ennek mindennap az első és bensőbb bejárása van a királynénál, és állásánál fogva ő felsége előtt legbensőbb bizodalomban áll; a midőn tehát ő felségénél az első kihallgatást nyertem, ennek ő felsége nem gondolva az én csekélységemre, így méltóztatott szólni: «Ezt a tiszteletre méltó öreget ne bocsássuk el vigasztalás nélkül a mi trónusunktól». — Ugyanazon gyóntatótya előtt a jezsuiták kolozsvári akadémiájának méltóságos igazgatója Páter Szegedi, a ki irántam a legjobb indulattal volt, rólam minden tudtomon kívül nagyon dicsérőleg emlékezett meg. Ezen indokok által vezéreltetve tehát, a főtisztelendő gyóntatótya engem pártfogása alá vett volt. Midőn tehát a királynénak elkövetkező útja miatt csaknem egészen elcsüggedtem volna, az előbb dicsért gyóntatótya által esedezve kértem ő felségétől: hogy bárcsak ideiglenesen nyerhessem el az ismeretes tisztséget, de a királynő, vele született nagylelkűségénél fogva, így felelt: hogy nekem nem ideiglenes, hanem állandó hivatalt határozott, legyek tehát jó reménységgel.

De minthogy a kétes dolgok sokféle változásoknak vannak alája vetve, a jelen ügyben sem történik ez másképen. Mert az erdélyi udvari cancellár a frankfurti gyűlésre menni szándékozván, miután Bécsből elindult volna, és gróf Kemény, mint a cancelláriának helyettesített elnöke, ő felségétől különös rendeletet kapna arra nézve, hogy az én diplomámat haladéktalanul kiadassa: a cancellár a felőlem kegyelmesen kiadott királyi elhatározásnak minden áron gátakat akarván vetni, a királyi diplomákra rendesen használni szokott nagyobb pecsétnyomót magával vitte, s midőn az sehol sem találtatnék, a cancelláriának helyettesített elnöke, ezt az innen eredett nehézséget ő felségének

a legalázatosabban bejelentette. Boszankodással hallá a királynő a királyi parancsolatnak elhalasztását és így szólott: valami oka van annak, hogy miért kellett ezen nyilvános pecsétnek elvivődni, valósággal nem is volt másképen a dolog, mert megírta vala a cancellárius az említett Károly-convent elnökének, hogy ő a nagyobb diplomatiái pecsétet azért vitte el magával Frankfurtba, hogy azalatt az idő alatt a királyi elhatározást a változásnak inkább kitehesse. Azonban ő felsége a helyettesített cancellár gróf Keményt arra figyelmeztette, hogy jöjjön hozzám, és mondaná meg nekem királyi szóval: hogy egész bizalommal nyugodjam meg az ő felségétől nekem kegyelmesen adott válaszbán, mert eltelvén az ő frankfurti gyűlésre tett útja, tüstént gondoskodni fog ő felsége arról, hogy a rólam hangzó királyi diploma is kiadódjék és az én kezeimbe küldődjék, és ezen reménybe megbizva, báró Daniel bizton fog haza menni.

Ugyanezen napon hallottam, hogy Magyarország cancelláriusa, legkegyelmesebb gróf Battyáni Lajos úr, megtudva a királynénak irányomba kimutatott vigasztalását, veleszületett szeretettel, méltósága és egyeneslelkűségével szerencsét kívánt nekem, a mely nagy hősnek ezen irántami jóságát a legalázatosabban megköszönve és őtet megcsókolva, tőle az úrban búcsút vettem.

Ezek megtörténvén, szeptember 12-én az én legkedvesebb feleségem és István fiammal együtt, megjelentünk az udvari királyi épületben, a mely utolsó udvari látogatást azért tettük meg különösen, nehogy a királyi kegyelemnek irántunk annyiszor tanusított kegyei után, háládatlanul távozzunk el ő felsége trónusától, ennélfogva az elől dicsért úrhölgy közbenjárása folytán ezen utolsó izben is kihallgatást nyervén, az én búcsúzó könyörgésemet, a királyi lábak eleibe borulva ilyenképen kezdettem meg:

«Magyar- és Csehország legkegyelmesebb királynői felsége! Midőn legkegyelmesebb fölséged különös és valósággal anyai kegyelmét a legalázatosabb alattvalói hódolattal csókolom azért, hogy az én hosszas és szomorú elmellőzésem után a felséged királyi jósága engem, öreg és hű alattvalóját, a királyi kegyelmek trónusától vigasztalás nélkül eltávozni nem engedett, hanem az ürességben levő és általam mint kijelölt által alázatosan kért udvarhelyszéki hivatalnak kegyelmes rám ruházásával legkegyelmesebb királyi felséged engem elvégre megvigasztalni és megörvendeztetni méltóztatott: egyszersmind soha meg nem

szünő hálákat adok felségednek irántam tanusított ekkora kegyelmiért. Az igaz és könyörülő Isten, a ki által a királyok uralkodnak, erősítse meg és tegye örökké tartóvá felséged királyi székét a kegyelem és igazságnak hasonló gyakorolhatósáért, és minden felséges ausztriai háza érdekében kezdett igyekezeteit tegye a legszerencsésebbekké! Én pedig úgy élek és úgy halok meg, mint legkegyelmesebb felségednek legalázatosabb és mindvégig hú öreg alattvalója.»

Ezekre ő királyi legkegyelmesebb fölsége valóban nagy-lelkűen, és az időhöz képest körülményesen, így válaszolt: «A mi különös kegyelmünkéből ruházódott önre a hivatal, és ígérjük önnek további kegyeinket is». A melyek megtörténvén, kegyelmének teljes tetézése fejében ő felsége királyi szent kezét, a melyet, miután alázatos csókkal és térdet hajtva fogtam volna föl feleségem és gyermekemmel együtt, ő felsége is a szobát, már beesteledvén, elhagyta.

Itt nem mellőzhetem hallgatással el az én fiamnak irántami különös becsületességét, a ki az én udvarnál történt ilyen nyugtalanságom kezdetitől fogva, mellettem mindig hűségesen állott, és mint nem elfajult fiu, minden serénységgel és tőle kitelhető erővel igyekezett az én törekedéseimet elémozdítani.

Ugyanazon nap a felséges királynő, a maga felséges császári özvegy anyjánál ebédelvén, délutáni egy óra után megindult Bécsből a frankfurti gyűlésre, nagy ágyúörgések között. Én a hazámba készülvén, akadályozva voltam abban, hogy a királyi kimenetel ünnepélyességén jelen lehessen. Feleségem mindazonáltal jelen volt az ünnepélyen, és ezúttal is szerencsés vala a királynőnek szent kezét megcsokolni. Itt pedig méltó lessz megjegyezmem, hogy a mi cancellárunk, mivelhogy a nagyobb diplomáciai pecsétnyomóval, a melyről fönnebb emlékeztünk, a legalább való módon vissza élt, elvesztette azt az előnyt, hogy a cancellária pecsétnyomóit tarthassa, és azok letevődtek a cancellária levéltárába.

Szeptember 16-án délután 2 órakor mi is megindultunk hajón Bécsből Erdély felé. Szilágyi agens úr, barátság kedvéért, kísérőnkül csatlakozott Pozsonyig. A hol minket tiszta és igen becsületes ebéddel fogadott igen tisztelendő Milecz Ilyés úr, a ki a nagyobbik fiam néhai Daniel Lajos mellett hét évig nevelő volt, őt a tudományokban kézen fogva vezetvén, és az én oldalom mellett jócska pénzt gyűjtvén össze, elment aztán az akadémiákra, és onnan haza jöve, méltónak tartódott arra, hogy a pozsonyi német eklézsiában a papi tiszteletreméltó

spártával diszíttessék föl. Az ügynök úrral az én fiam István visszatér Bécsbe, hogy ott várja meg a legkegyelmesebb cancellár hazajövetelét, és vegye át tőle az én diplomámat, és egyszermint a császár és királynő hazajövetelére rendezett ünnepélyeket is megnézhesse. Én pedig az én legkedvesebb feleségemmel utamat a Duna mentében Erdély felé folytatom, miután kölcsönös könyörgések között fiamnak és az ügynök úrnak bűcsút mondtam.

Budára érve, ott véget vetettünk a hajókázásnak, és a szárazon mentünk, s aztán szándékunk lévén a mi vejünket báró Wesselényit és az ő kedves feleségét, a mi Polixena leányunkat meglátogatni, eltértünk az útból balra, Zsibó felé, és ott a miénkeket óhajtott állapotban találtuk. És az Istennek a mi egész utunkban reánk árasztott jótéteményeiért örök hálákat adtunk. Azután a reánk virradó nap vasárnap vala, s a helybeli pap tiszteendő Ádám a szószékbe felállván, s a szokott könyörgést előre bocsátván, beszéde alapjául felvette Dan. Cap. 6. v. 21. a Daniel miatt nagyon aggódó és az oroszánok verméhez, a melybe Daniel vetve volt, közelítő Darius királynak szavait, a ki így szóla: Ó Daniel! élő Istennek szolgálja, a te Istened, a kit te állandóan tisztelsz, megszabadíthatott-e téged az oroszánoktól?! Ez az alapige valóban igen helyesen és szabatosan volt reám alkalmazva, elannyira, hogy nem tudtam magamat a könyezéstől visszatartani, mert Bécsben valóban ki voltam téve az oroszánoknak, és pedig előbb Starenberg grófnak, az értekezlet elnökének, a kinek egy szive és egy lelke volt a cancellárral. De az Isten kevés idő múlva őt a maga állomásából a halál által elszólította; a másik, a ki ellenem oroszán gyanánt leselkedék, vala a cancellár, nekem vérrokonom ugyan, de ellenségem, de a ki mégis az isteni gondviselés gondossága által oly határvonalak közé volt szorítva, hogy az én ügyemet még csak az ujjával sem érinthette. Mert amaz angyali ör, a felséges királynő, megtudván a cancellárnak irántami rossz akaratját, engemet oly biztos helyre helyezett el, a melyet a cancellár cselszövényei még meg sem közelíthettek. Valójában az isteni kegyelem által erős őrizettel voltam megerősítve, a melyet a legkegyesebb és felségesebb fejedelem, az isteni hatalmat utánozva, nekem igen kegyesen nyújtott.

Végre az égi jó szellemek kíséretében hazámba szerencsésen haza érkezhén, első gondom az vala, hogy ezen isteni végzés által nekem jutott hivatalba, a szokott beigtatási ünnepélyesség által, ténylegesen beigtatódjam: a melyet diszesítettek szá-

momra gróf Kornis Antal és gróf Bethlen Pál, mint a felséges királyi kormányzékthól e végre kiküldött biztosok. A kik közül az elsőt, nem elég eszélyesen magam kértem vala meg; mivel-hogy nekem vér szerint való atyámfia volt; de a mint azután a következés bebizonyította — a mint a törvénytudósok nevezni szokták — az én vér-árulóm. Mert ez volt, ki az erdélyi udvari cancellár testvérével ellenem veszedelmes cseleket szótt; báró Orbán Elek ugyanis, a kinek Kornis Antal két ezer forinttal tartozott, körülvette az említett grófot, hogy vigye ki az ő cancellár testvérenél azt, hogy az az Orbán előmbe tevődjék, és ekkor azt a kétezzer forint adósságot Kornisnak elengedi. A mit mondott, meglett, mert a cancellár legnagyobb gyönyörűségét és meglegedését találta mind abban, a mi rám nézve ártalmas és veszedelmes vala. Mert kivitte egy királyi rendeletnél fogva azt, hogy nekem annyi hosszú szolgálati eredmekkel teljesnek, és nálánál kitünőbb törzsből származottnak, előmbe tevődnek, ugyan az az Orbán báró, a ki nem régiben emelkedett föl a porból, és hozzám semmiképen sem vala hasonlítható. De nagyon fölösleges örömmel, mert egész élete folytában nem nyert alkalmat arra, hogy ilyen előmbetételnek mulékony örömével dicsekedhessék. Mert az Isten, a ki a kevélyeknek a maga kegyelmét nem adja, az ő gondviselésének tanácsával kivitte azt, hogy báró Orbán az élő emberek társaságából hirtelen kiszóllítva, mielőtt a nyilvános ülésben, a maga elsőbbsége folytán, előttem ítéletet hozhatna, elpusztult. De az én vér-árulóm is, gróf Kornis, szinte hasonló rázkódást vala kénytelen kiállani, mert a midőn az ő tartományi főbiztosi hivatalától jubilálódott, és az adandó számadás veszélyébe esett volna, sok ezer forintokba marasztalódott el, s e szerint nagy összeg pénzt vesztett el, a melyet összehalmozott vala, s ennyi szorongatásoktól megrongáltatva, végre élni is megszűnt.

1746-ik évben tehát január hónapjában, az elől említett beigtató biztosok által, az egész nemes Udvarhelyszék ünnepélyes gyülekezetében, sőt a külső vármegyékből is nagy számmal és önként oda siető mágnások karának jelenlétében a beigtatás a szokott módon megtörtént. Hogy pedig az általános ítélőszék modorából semmi se hiányozzék, a mit egy ünnepélyesség megkívánt, egy s más peres ügy a beigtatás elvégződtevel elévevődött, és szellőztetődött. Azalatt a 12 óra elkövetkeztén, nehogy a méltóságos beigtató-biztosok és más jelenlevő mágnásoknak béketürését az ebéd elhuzódása próbára tegye, a pertárgyalási ülés feloszolván az asztalok az ebéd siettetésére megterítődnek, és

nemsokára melléje ültünk. Az ebédet vévén — egy kis szünet beálltával, a vendégeknek kölcsönös üdvözlések között poharak nyujtatnak, a melyek nem kevesebb vidámságot szülnék, mint a milyen a hasonló ünnepélyeket, a kellő mérsékeltég mellett diszesíteni szokta. A nap azonban, a mely ilyenkor rövid szokott lenni, eltelvén, és az éjszaka már közeledvén, a vendégek közül kiki a maga szállására ment haza, a beigtató biztosok pedig az illő tiszteletdíjakkal ellátva, a következő napon saját tűzhelyeikre mentek vissza, nem különben az idegen mágnások is.

Ilyen formán megtörténvén az én nemes székbe való beiktatásom, úgy gondolám, hogy jó békességben fogom lefolytatni az én tisztí hivatalomat, de mivelhogy a költő állítása szerint a zsarnokok a székely irigységénél semmi nagyobb kényszerrel föl nem találtak, e szerint ez az uralkodó irigység nekem is nagy bajokat szerzett; mert gróf Kálnoki Ferencz, Csíkszék főkirálybirája, nekem vérszerinti rokonom midőn Udvarhelyszék főtisztisége ürességben vala, a székely nemzet közös pecsétjének ideiglenes tartását magának követelte. Minthogy pedig régi és szokás által szentesített törvénynél fogva a nemzeti pecsét tartásának előnye egyedül Udvarhelyszék főtisztiségét illetné, mint fokozatban és kitünőségben a székelyszékek között az elsőt, s mégis gróf Kálnoki az erdélyi udvari cancellárban nagyon bizva, az én gyakran ismételt, sőt a felséges kormányzék által is megújított intéseimre is, a nemzet pecsétjét vissza adni vonakodék: kénytelen valék magát a felséges udvart fársztani alázatos esedezéseimmal, a pecsétnek nekem leendő visszaadása végett. Mert ő királyi felsége még a fejedelemségnek ő felségéhez kiküldött követei által is kegyelmesen azt határozta volt, hogy a székely nemzet közös pecsétjének az udvarhelyszéki főkirálybirónál kell tartódní, mint a székelyszékek közt az elsőnél.

Ezek lefolyván, úgy látszék nekem, hogy már ezután hivatalomat nyugodtabban folytathatom. De mivelhogy «Nincsenek a kegyesek soha háború és tusa nélkül, s a jó léleknek mindig akad perelő». Így álla a dolog az én sorsommal is. Mert a midőn az alsóbbrendű tisztí hivatalok természete változó, és a honi törvénynél fogva évenkénti tisztujításoknak lenne kiteve, ezen alsórendű hivatalok változandósága és a hivatalkeresők alkalmas és alkalmatlan időben benyujtott kérelmei és cselszövényei miatt újabb nyugtalanságok származtak reám és az egész székre nézve — s valósággal most is hasonló tömkelegben forgunk le

és föl kétségeskedve, és nem fogja fel az eszünk, hogy mit csináljunk? Ha mégis az uralkodó clerusnak szüntelen támasztott cselszövényei és fenyegetései ellen nem állnának, a székek bevett és törvénnyé erősödött szokásánál és az osztó igazság parancsánál fogva könnyen kiegyenlíthetnének a fenforgó nehézségek; de oh szerencsétlen sorsa a nyomorgatott Erdélynek, különösen a mostani időben, oh szerencsétlen korszaka annak, a melyben mi reformátusok legalólról a legfelsőbb fokig mindnyájan és egyenkint olyan helyzetbe jutottunk, mintha szüntelen egy nyakunkat fenyegető rosszat látnánk, a melyet ha az Isten az ő gondviselésének korai tanácsával, és a mi legszentségesebb fejedelmünk, az igazság és egyenesség szeretete, mi rólunk el nem fordít, vége lesz Erdély virágzó nemességének, és az oda ültetett s a Krisztus drága vérével megváltott eklézsiának. De ó szent, igaz, és könyörülő Isten! ne add a vadállatnak a benned bizó lelkeket, és a te szegényeid lelkéről ne felejtkezzél el örökké. Ámen!

Ezeket így előre bocsátván, méltó lesz még valamit, legalább felültetésen, az én viselt dolgaimról felhoznom. Ámbár a közhivatal folytatása nekem kevés bajt adott, még sem engedtem soha magamat a világi és mulékony gondok által úgy elfoglaltatni, hogy az egy szükséges dologra, t. i. az Isten országának és az ő igazságának keresésére (Math. 6. v. 23.) első gondom ne lett volna, az honnan igyekezetemet oda akartam mindig irányozni, hogy az Isten utainak vizsgálására és a boldogság szorgalmatos keresésére minden kitelhető gondot rá fordítsak. Mert a miután az én legkedvesebb emlékezetű feleségemtől, az én ritka erényektől tündöklő, és a házassági szeretet szent szövetségével hozzám csatolt élettársamnak, legkedvesebb társaságától az isteni akarat bölcs tetszéséből — megfosztódtam volna, miután az én legkedvesebb leányom báró Daniel Polixena is a kiházásításnak és a hadadi I. báró Wesselényi István házához történt behelyezésének általa, nemkülönben fiam István, a kegyes emlékezetű kormányzó, néhai Bánffy György unokáját Ágnes grófnőt jövődöbéli élettársul elvévén, ezek mindketten a házasság által atyai hatalom alól kiszabadultak volna: egyedül maradtam a házamba, — hogy magános életet éljek, és pedig kétségkívül az Isten akaratjából történt ez így, hogy magamat ezentúl a szent elmélkedésekre annál szabadabban reá szentelhessem. Az honnan szent használatokra szánt, és az élet szentségének eszközlésére, különösen hasznos könyvek írására szántam el magamat. A minthogy az elsőt «Atyai intések» czime

alatt fiam és leányom, s mindazok számára, kik a kegyességet nem szégyenlik, és nem restellik, ki is adtam. A második, a melynek különféle szent elmélkedések vegyes tárgyai (miscel-laniæ), most van sajtó alá rendezve. Ezt a két előfutót rövid időn egy harmadik is követi, ha az Istennek tetszik nekem erőt és napokat adva, az én igyekezeteimet szerencsétetni.

Még csak az van hátra: hogy életem rövid, de elég nyomorúságos és már enyészetre hajlandó napjait bevégezendő, azt az egyet kérem alázatos könyörgésekkel az én Istenem megmérhetetlen jóságától, hogy ő, a ki engemet öröktől fogva a maga sajátjává kiválasztani, a Krisztus Jézus drága vérével megváltani az ő Krisztus urunk orczáján vissza tündöklő igaz ösmeretére elvezérelni, örök szent lelke által újjá szülni s nem az én jó cselekedeteimért, hanem az ő kegyelméből engem a hit által megigazítani, és teljesen méltatlant fiává fogadni öröktől fogva elhatározta, ne engedje meg, hogy már hanyatló koromban az ő kegyelmének fentartó és megerősítő erejétől a halál árnyékának ezen völgyében elhagyatva legyek, hanem amaz alkalmas időben, amaz idvesség napján mondom, legyen nekem Immá-nuel, hogy az apostollal, az ő okos hattyudalát én is elfuhassam a mely így hangzik (2. Tim. Cap. 4. v. 7.). — «Ama nemes harczot megharcoltam, a hitet megtartottam, futásomat elvégeztem». — Végezetre eltévődött nekem az igazság koronája, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, a kik szeretik az ő eljövételének ama nevezetes napját, a mely napon t. i. a világ idvezítője a Jézus Krisztus a dicsőség országának elvételére kiterjesztett karokkal így fogja hívni az ő megváltottait mondván: «Jertek el én atyámnak áldottai, és bírjátok az országot, amely készítő-dött nektek a világ fundamentumának fölvetődése előtt. Ámen!»